

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie

Raport ewaluacyjny
**ROLA PROWADZONEJ
EWALUACJI WEWNĘTRZNEJ
W KSZTAŁTOWANIU
KOMPETENCJI KLUCZOWYCH**

Autor: Antoni Piłat

SZKOŁA
KLUCZOWYCH KOMPETENCJI

Program rozwijania umiejętności
uczniów szkół Polski Wschodniej

Lublin 2012

Raport ewaluacyjny

**ROLA PROWADZONEJ EWALUACJI WEWNĘTRZNEJ
W KSZTAŁTOWANIU KOMPETENCJI KLUCZOWYCH**

Autor:
Antoni Piłat

Lublin 2012

WYŻSZA SZKOŁA EKONOMII I INNOWACJI W LUBLINIE

**Rola prowadzonej ewaluacji wewnętrznej
w kształtowaniu kompetencji kluczowych**

Autor:
Antoni Piłat

Projekt „SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej” jest finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki: Priorytet III. Wysoka jakość systemu oświaty: Działanie 3.3 Poprawa jakości kształcenia: Poddziałanie 3.3.4 Modernizacja treści i metod kształcenia.

© *Copyright by* Innovatio Press Wydawnictwo Naukowe
Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji, Lublin 2012

Wszelkie prawa zastrzeżone. Kopiowanie, przedrukowywanie
i rozpowszechnianie całości lub fragmentów niniejszej pracy
bez zgody wydawcy zabronione.

Projekt okładki: Marek Szczodrak
Skład, łamanie: Krzysztof Kargul

Printed in Poland
Innovatio Press Wydawnictwo Naukowe
Wyższej Szkoły Ekonomii i Innowacji
20-209 Lublin, ul. Mełgiewska 7-9
tel.(81) 749 17 77, fax (81) 749 32 13
www.wsei.lublin.pl

Wydrukowano w Polsce

ISBN 978-83-62074-74-7

Publikacja dystrybuowana bezpłatnie

SPIS TREŚCI

Wstęp	5
Rozdział 1. Co to jest ewaluacja i komu jest ona potrzebna?	7
1.1. Definicje, cele i rodzaje ewaluacji	7
1.2. Po co przeprowadzamy ewaluację Projektu?	8
1.3. Dlaczego ewaluacja wewnętrzna – zalety i wady?	9
Rozdział 2. Kompetencje kluczowe – projekt „Szkoła Kluczowych Kompetencji. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej”	11
2.1. Krótko o kompetencjach kluczowych	11
2.2. Kompetencje kluczowe (terminologia)	12
2.3. Charakterystyka i cel Projektu	13
Rozdział 3. Ewaluacja wewnętrzna zadań w projekcie i jej rola w kształtowaniu kompetencji kluczowych	15
3.1. Promocja i public relations oraz upowszechnianie efektów Projektu	15
3.2. Rekrutacja uczestników projektu	16
3.3. Ewaluacja Projektu oraz ewaluacja postępów uczniów w zakresie kompetencji kluczowych	16
3.4. Zarządzanie metodyka programów kompetencji kluczowych – przygotowanie operacyjne implementacji oraz merytoryczny nadzór realizacyjny	18
3.5. Wdrożenie programu rozwijania kompetencji kluczowych na zasadzie EKSTRA INSIDE w ramach zajęć w szkołach)	19
3.6. Wdrożenie programu rozwijania kompetencji kluczowych na zasadzie EKSTRA OUTSIDE (poza zajęciami w szkole)	25
3.6.1. Wakacyjne Obozy Naukowe rozwijające Kompetencje Kluczowe uczniów	25
3.6.2. Koła Naukowe – rozwijające Kompetencje Kluczowe uczniów, jako tworzenie szkolnego ruchu naukowego	33
3.6.3. Studium Kompetentnych Liderów uczeń/student	34
3.7. Uzupełniające formy rozwoju kompetencji kluczowych egzemplifikujące zdobyty potencjał uczniów na zasadzie CHECK WITHIN (sprawdzenie w przedsięwzięciu)	38
3.7.1. Przedsiębiorstwo Symulacyjne	39
3.7.2. Przedsięwzięcia egzemplifikujące nabycie kompetencji kluczowych „Granty dla Szkół”	42
Rozdział 4. Podsumowanie	43
Bibliografia	46
Załączniki	47
Załącznik Nr 1. Słownik terminów związanych z ewaluacją	47
Załącznik Nr 2. Wybrane (przykładowe) narzędzia ewaluacyjne	51
1. Ankieta ewaluacyjna Wakacyjnych Obozów Naukowych	52
2. Ankieta ewaluacyjna zajęć realizowanych w ramach Kół Naukowych	53
3. Ankieta ewaluacyjna zajęć w ramach Przedsiębiorstwa Symulacyjnego	55
4. Ankieta ewaluacyjna szkolenia nauczycieli w zakresie Przedsiębiorstwa Symulacyjnego	57
5. Ankieta – Arkusz monitoringu i ewaluacji Lekcji Demonstracyjnych	60

6. Ankieta kontroli i monitoringu realizacji kół naukowych w ramach Projektu	61
6. Ankieta kontroli i monitoringu realizacji zadań szkoły w ramach Projektu	63
7. Ankieta dla nauczycieli Technologii Informacyjnej uczestniczących w warsztatach i korzystających z indywidualnego doradztwa w zakresie metodyki rozwijania kompetencji kluczowych	66
8. Ankieta dla nauczycieli Języków Obcych uczestniczących w warsztatach i korzystających z indywidualnego doradztwa w zakresie metodyki rozwijania kompetencji kluczowych	69
9. Ankieta – Arkusz spostrzeżeń dla trenerów Przedsiębiorstwa Symulacyjnego	72
Załącznik Nr 3. Wybrane (przykładowe) wzory tabel wykorzystywanych przy opracowaniu raportów ewaluacyjnych	74
1. Tabela pomocnicza podsumowującej zajęcia w grupie w ramach Wakacyjnych Obozów Naukowych	74
2. Tabela pomocnicza dla opracowania wyników ankiety Wakacyjnych Obozów Naukowych	77
3. Tabela pomocnicza dla zestawienia wyników ankiet ewaluacyjnych od uczestników Wakacyjnych Obozów Naukowych	78

WSTĘP

Ewaluacja jest badaniem oceniającym realizację Projektu. Powinna ona dostarczyć rzetelnych i przydatnych informacji pozwalając wykorzystać zdobytą w ten sposób wiedzę w procesie decyzyjnym. Inaczej mówiąc, ewaluacja polega na poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie, czy Projekt ma szansę odnieść sukces lub czy zakończył się powodzeniem. Identyfikuje także ewentualne przyczyny sukcesu, lub czynniki powodujące niepowodzenie podjętych działań. Proces ewaluacji realizowany jest w oparciu o określone kryteria. Kryteria te są ogólnymi standardami oceny powodzenia lub niepowodzenia założonych w projekcie celów oraz sposobów ich osiągnięcia.

Pisząc o roli ewaluacji wewnętrznej Projektu „*Szkoła Kluczowych Kompetencji. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej*” (SKK) świadomie pomijam niektóre dane statystyczne, stosując ich opis i znaczenie, które w sposób konkretny odzwierciedlają zakres i efekty realizacji poszczególnych Zadań w Projekcie.

Omówienie ewaluacji Projektu poprzedzam niezbędnymi informacjami ogólnymi na jej temat. Ma to na celu pokazanie, jak ważna i potrzebna jest ewaluacja wewnętrzna. Nawiązanie do kwestii „teoretycznych” o ewaluacji uważam za niezwykle istotne w tym opracowaniu. Każdy, bowiem winien poprzedzić wartości ewaluacji wewnętrznej i jej roli w tym Projekcie przypomnieniem sobie teorii ewaluacji – choćby dla porównania. Natomiast, jako „dowód” praktyczny realizacji zadań projektowych posłużą m.in. ich opis oraz wybrane narzędzia stosowane podczas ewaluacji, jak też niektóre raporty, a także analiza, przytoczone dla podkreślenia istoty i ważności ewaluacji wewnętrznej.

Moim celem jest przede wszystkim ukazanie, jaką rolę spełniała i spełnia ewaluacja wewnętrzna w trakcie realizacji Zadań projektowych. Czy jest ona potrzebna? Jeżeli tak to, komu? Jaką spełnia ona rolę w opinii nauczycieli wdrażających autorskie programy nauczania, jak też wobec uczniów, jako bezpośrednich beneficjentów tego Projektu?

I tak – ewaluacja. Dlaczego? Jak ją realizować? Kto powinien prowadzić ewaluację? Jakie jest jej znaczenie w realizacji projektu? Co daje ewaluacja? Na te i na wiele innych pytań dotyczących ewaluacji projektów „miękkich”, w tym SKK, odpowie – mam nadzieję – ta praca.

ROZDZIAŁ 1

CO TO JEST EWALUACJA I KOMU ONA POTRZEBNA?

1.1. Definicje, cele i rodzaje ewaluacji

Istnieje bardzo wiele definicji ewaluacji. Kładą one nacisk na jej różne aspekty np. takie jak: zastosowane kryteria ewaluacyjne, systematyczność prowadzonych badań, zakres tematyki badań czy zastosowanie wyników ewaluacji.

Ewaluacja Projektu to proces, który prowadzony jest, w celu ustalenia efektywności pomocy UE oraz w celu oszacowania jej oddziaływania w odniesieniu do celów danego Programu, a także analizy wpływu na specyficzne problemy strukturalne.

Przedstawiona definicja wskazuje, że ewaluację należy traktować, jako narzędzie planowania oraz zarządzania pomocą strukturalną, jak również, jako czynnik wspomagający efektywne wykorzystanie funduszy strukturalnych. Należy podkreślić, że ewaluacja, szczególnie wewnętrzna jest również efektywnym narzędziem stałego ulepszania programów.

Mając powyższe na uwadze musimy pamiętać, że **ewaluacja nie jest**:

- **kontrolą finansową/audytem** – kontrola lub audyt weryfikuje zgodność działania z założeniami projektu/programu, przepisami prawa i terminowością wykorzystywania środków. **Ewaluacja** traktuje relacje między założeniami i ich realizacją analitycznie, np. określając efektywność projektu, czyli stosunek poniesionych nakładów (zasoby finansowe, ludzkie, poświęcony czas) do uzyskanych produktów i rezultatów;
- **monitorowaniem** – monitoring ma charakter ciągły oraz kluczowe znaczenie dla doskonalenia projektu w trakcie jego realizacji. **Ewaluacja** dotyczy określonego etapu „życia” projektu. Jej pomyślność zależy od pomyślnego przebiegu monitoringu.

Cele prowadzenia ewaluacji, to:

- zwiększenie przejrzystości działań podejmowanych przez instytucje publiczne oraz promowanie wyników tych działań; podniesienie skuteczności i efektywności realizowanych programów;
- identyfikacja słabych i mocnych stron programów i poprawa ich, jakości;
- określenie efektów programów oraz działań instytucji, wskazanie im kierunków rozwoju; wspomaganie procesu podejmowania decyzji;
- oszacowanie możliwości i ograniczeń; sygnalizowanie pojawiających się problemów;
- określanie stopnia zgodności z przyjętymi założeniami; badanie potrzeb;
- uczenie się i samodoskonalenie.

Rodzaje ewaluacji

Istnieje kilkanaście rodzajów klasyfikacji ewaluacji, której można dokonać biorąc pod uwagę różne aspekty, najważniejsze z nich to:

- czas prowadzenia ewaluacji (ewaluacja ex-ante, mid-term, on-going, ex-post);
- przedmiot ewaluacji (ewaluacje globalne, tematyczne, szczegółowe, meta-ewaluacje);
- cele ewaluacji (ewaluacja poznawcza, instrumentalna, formatywna);
- zależność prowadzących ewaluacje wobec instytucji zaangażowanej we wdrażanie projektu (ewaluacja zewnętrzna, wewnętrzna).

Klasyfikacji rodzajów ewaluacji można dokonać używając różnych kryteriów. W praktyce działania kryteriami najważniejszymi wydają się być czas i umiejscowienie ewaluacji.

1.2. Po co przeprowadzamy ewaluację?

Tym, co wyróżnia ewaluację jest jej **użyteczność**, która nakazuje takie podchodzenie do tego procesu, aby ewaluacja nie była dodatkowym, zbędnym obciążeniem, ale instrumentem wspomagającym realizację działań projektowych. Stąd też w celu spełnienia wymogów, jak też stałej weryfikacji działań związanych z realizacją projektu niezbędna jest jego ewaluacja. Wy-mogi te to:

a/ zastosowanie zewnętrzne – często jednym z wymogów formalnych złożenia wniosku jest opi-sanie przez organizację wnioskującą (Wnioskodawcę), jak będzie ona dokonywać oceny pro-jektu w trakcie jego realizacji oraz po jego zakończeniu. Opis ten powinien zawierać wyjaśnie-nie, jakiego rodzaju dane będą stanowiły przedmiot oceny, a także, w jaki sposób organizacja wnioskująca chce przedstawić te dane oraz analizować je. Często w formularzy jest też wymóg przedstawienia szczegółowych informacji, dotyczących oceny działań podejmowanych przez Wnioskodawcę w zakresie współpracy lokalnej, w ramach realizacji działań projektu.

b/ zastosowanie wewnętrzne – ewaluacja jest też ważnym instrumentem podczas planowania i zarządzania projektem. Jest integralną częścią procesu oceny wdrażania i efektów projektu. Odgrywa ona także ważną rolę w bieżącej realizacji projektu, jako procedura:

- wspomagająca proces podejmowania decyzji planowania i realizacji projektu;
- użyteczna przy podnoszeniu skuteczności i efektywności działań a także do identyfi-kowania słabych i mocnych stron projektu;
- umożliwiająca zasygnalizowanie pojawiających się problemów;
- użyteczna przy określaniu stopnia zgodności realizacji i rezultatów projektu, z przy-jętymi założeniami.

Prowadzenie ewaluacji jest gotowością do zbadania i lepszego zrozumienia konsekwencji własnego działania. Dzięki temu ewaluacja może się stać:

- istotnym elementem uczenia się i samodoskonalenia organizacji oraz jej członków;
- narzędziem systematycznej refleksji nad osiąganymi postępami pracy ukierunkowa-nej na zwiększenie wydajności i skuteczności podejmowanych w projekcie działań;
- forum wypowiedania opinii wszystkich kluczowych osób, zaangażowanych w proces

1.3. Dlaczego ewaluacja wewnętrzna – zalety i wady?

Dotychczasowe doświadczenia w kontaktach ze szkołami i nauczycielami pozwalają zaryzykować stwierdzeniem, że **ewaluacja wewnętrzna nie jest lubiana**. Gdyby zadać nauczycielom pytanie: Dlaczego i po co w szkołach istnieje potrzeba dokonywania ewaluacji wewnętrznej działań projektowych, czy też ewaluacji w szkole? – w zdecydowanej większości odpowiedzi koncentrowałyby się na stwierdzeniu: To formalny wymóg, podlegający kontroli, zapisany w założeniach Projektu, czy w drugim przypadku w rozporządzeniu o nadzorze, wymaga tego od nas kuratorium oświaty. Potwierdzają to choćby wyniki badań w dostępnych publikacjach.

Na taki stan postrzegania ewaluacji, jako tako – w tym wewnętrznej składa się wiele przyczyn, do których jak sądzę zaliczyć należy przede wszystkim: natura ludzka nie znosi nakazów i dyrektyw, jeśli o czymś mało wiemy i tego nie rozumiemy to się z tym nie identyfikujemy osobiście, mamy nie zawsze dobre osobiste doświadczenia związane z wdrażaniem dotychczasowych zmian w systemie edukacji –większość z nich utożsamiamy z nadmierną biurokracją, tworzeniem stert papierów, sprawozdań, dokumentów, z których najczęściej nie wynika nic dalej.

Dlaczego warto robić ewaluację wewnętrzną projektu?

Ewaluacja wewnętrzna pozwala:

- sprawdzić, czy osiągamy zakładane cele różnorodnych działań;
- ulepszyć, poprawić to, co robimy i działać bardziej efektywnie w celu właściwej realizacji zadań projektowych;

a także:

- rozpoznawać nowe możliwości, jaki płyną z dotychczasowych działań,
- badać długoterminowe efekty,
- identyfikować mocne i słabe strony podejmowanych działań,
- pokazywać sensowność swoich działań,
- inspirować siebie i innych,
- podnosić profesjonalizm, rozwijać kompetencje,
- podnosić poczucie własnej odpowiedzialności za podejmowane działania.

Korzyści, jakie daje prowadzenie ewaluacji wewnętrznej są bezsporne. Informacje pochodzące z ewaluacji pozwalają nam:

- zorientować się czy to, co robimy idzie zgodnie z ustalonym planem,
- przewidywać pojawiające się w przyszłości problemy i utrudnienia,
- dostrzec, jakie zmiany zachodzą w środowisku uczniów, rodziców partnerów naszych działań,
- opracowywać plany działania –rozwoju lub naprawy,
- optymalnie zarządzać tym, co mamy,

- dbać o dobry wizerunek u wszystkich, na pozytywnej opinii nam zależy –poddawanie ewaluacji tego, czym się zajmujemy sprawia, że postrzegani jesteśmy, jako firma przejrzysta, dobrze zarządzana, sprawna w działaniu.

Wśród najważniejszych zalet ewaluacji wewnętrznej wymienić trzeba:

- zwiększenie wśród nauczycieli, uczniów, rodziców wiedzy o tym, co się dzieje i realizuje w szkole,
- większą identyfikację nauczycieli, uczniów, rodziców jej wynikami,
- prowadzona jest z potrzeby szkoły –dostarcza informacji o tym, co w uznaniu szkoły jest w danym roku szkolnym konieczne do rozpoznania, dając tym samym swobodę w ustaleniu problematyki.

Dla lepszego poznania „tajników” ewaluacji wskazane jest zapoznanie się ze „Słownikiem terminów związanych z ewaluacją” – stanowi go załącznik nr 1.

Analizując wszystkie aspekty dotyczące ewaluacji widać, że ewaluacji mogą podlegać ludzie i ich działania, instytucje, programy, ich komponenty, szkoły, lekcje, sposoby administrowania, mechanizmy funkcjonowania, jakość nadzoru, obieg informacji etc. Ewaluacja może, więc dotyczyć bardzo zróżnicowanych obiektów, w których będzie mieć swoją własną specyfikę, jak i swój specyficzny kontekst, w którym funkcjonuje.

ROZDZIAŁ 2

KOMPETENCJE KLUCZOWE A PROJEKT „SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI. PROGRAM ROZWIJANIA UMIEJĘTNOŚCI UCZNIÓW SZKÓŁ POLSKI WSCHODNIEJ” (SKK)

2.1. Krótko o kompetencjach kluczowych

W Zaleceniu Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 18 grudnia 2006 roku w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie, ostatecznie zdefiniowano kompetencje, które stały się zasobami Europejczyków. W ramach zalecenia ustanowiono osiem kompetencji kluczowych:

- porozumiewanie się w języku ojczystym,
- porozumiewanie się w językach obcych,
- kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne,
- kompetencje informatyczne,
- umiejętność uczenia się, kompetencje społeczne i obywatelskie,
- inicjatywność i przedsiębiorczość
- świadomość i ekspresja kulturalna.

Na stronie internetowej projektu „Szkoła kluczowych Kompetencji. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej” (<http://www.kluczowe-kompetencje.pl>) odnajdujemy następującą definicję kompetencji kluczowych „...Kompetencje Kluczowe to połączenie wiedzy, umiejętności i postaw odpowiednich do sytuacji. Kompetencje Kluczowe to te, których wszystkie osoby potrzebują do samorealizacji i rozwoju osobistego, bycia aktywnym obywatelem, integracji społecznej i zatrudnienia...”

W ramach Projektu realizowano cztery Kompetencje Kluczowe:

1. **Porozumiewanie się w językach obcych** – opiera się w znacznej mierze na tych samych wymiarach umiejętności, co porozumiewanie się w języku ojczystym – na zdolności do rozumienia, wyrażania i interpretowania pojęć, myśli, uczuć, faktów i opinii w mowie i piśmie w zależności od chęci lub potrzeb danej osoby.
2. **Kompetencje matematyczne i podstawowe kompetencje naukowo-techniczne:**
 - a/ kompetencje matematyczne obejmują umiejętność rozwijania wykorzystywania myślenia matematycznego w celu rozwiązywania problemów wynikających z codziennych sytuacji. Obejmują one – w różnym stopniu – zdolność i chęć wykorzystywania matema-

tycznych zasobów myślenia (myślenie logiczne i przestrzenne) oraz prezentacji (wzory, modele, wykresy, tabele itp.).

b/ kompetencje naukowe odnoszą się do zdolności i chęci wykorzystywania istniejącego zasobu wiedzy i metodologii do wyjaśniania świata przyrody, w celu formułowania pytań i wyciągnięcia wniosków opartych na dowodach. Za kompetencje techniczne uznaje się stosowanie tej wiedzy i metodologii w odpowiedzi na postrzegane potrzeby lub pragnienia ludzi. Kompetencje w zakresie nauki i techniki obejmują rozumienie zmian powodowanych przez działalność ludzką.

- Kompetencje informatyczne** – obejmują umiejętne i krytyczne wykorzystywanie technologii społeczeństwa informacyjnego (TSI) w pracy, rozrywce i porozumiewaniu się. Opierają się one na podstawowych umiejętnościach w zakresie: wykorzystywania komputerów do uzyskiwania, oceny, przechowywania, tworzenia, prezentowania i wymiany informacji oraz do porozumiewania się i uczestnictwa w sieciach współpracy za pośrednictwem Internetu.
- Inicjatywność i przedsiębiorczość** – oznaczają zdolność osoby do wcielenia pomysłów w czyn. Obejmują one kreatywność, innowacyjność i podejmowanie ryzyka, a także zdolność do planowania przedsięwzięć i prowadzenia ich dla osiągnięcia zamierzonych celów. Stanowią wsparcie dla osób w ich życiu prywatnym i społecznym. Są podstawą bardziej konkretnych umiejętności i wiedzy potrzebnych tym, którzy podejmują przedsięwzięcia o charakterze społecznym lub handlowym lub w nich uczestniczą.

2.2. Kompetencje kluczowe (terminologia)

Ogólnym zadaniem szkoły jest tworzenie warunków do osiągnięcia przez uczniów kompetencji, które umożliwią im sprawne funkcjonowanie w zmieniającym się świecie oraz przygotowanie do spełniania wymagań współczesnego rynku pracy. W tym kontekście interesujące jest pytanie, jakie umiejętności są szczególnie cenione w ciągle zmieniającej się rzeczywistości i nabyte, których z nich przygotowuje do pracy w warunkach współczesnego świata? Zanim odpowiem na to pytanie niezbędnym będzie pokazanie, co to są Kompetencje Kluczowe. I tak:

- **Kluczowe** – jest określeniem dopełniającym kompetencje. Oznacza to co przewodnie, wiodące, niezbędne;
- **Kompetencja** – to zakres czyjejś wiedzy i umiejętności;
- **Umiejętność** – to praktyczna znajomość czegoś, biegłość w czymś, zdolność wykonywania czegoś;

Kompetencja jest, więc pojęciem nadrzędnym, jest umiejętnością wyższego rzędu. Zatem **być kompetentnym** – oznacza opanowanie dużej liczby umiejętności elementarnych oraz posiadanie konkretnej wiedzy o miejscu czasie i sposobie ich zastosowania. Sam **termin kompetencja** – charakteryzuje osobę, **zaś umiejętność** – **raczej** działanie.

Poszukując odpowiedzi na zadane wcześniej pytanie warto sięgnąć choćby do ogłoszeń prasowych – ofert pracy, które pokazują, jakie wymagania są konieczne i stawiane pracownikom przez pracodawców. Pomijając wiedzę bezpośrednio związaną z przygotowaniem zawodowym, najbardziej cenione są: **kreatywność i zaangażowanie, operatywność, znajomość programów komputerowych, komunikatywność, zdolności organizacyjne, umiejętność pracy w zespo-**

le oraz znajomość języka obcego. To właśnie na takie umiejętności winna zwracać uwagę i kształcić współczesna szkoła w kształceniu młodych ludzi. Ten też cel przyświecał pomysłodawcom i autorom omawianego przeze mnie Projektu. Tylko właściwie przygotowany pod względem merytorycznym i logistycznym absolwent szkoły ponadgimnazjalnej będzie mógł się dalej kształcić czy też właściwie „poruszać się” na współczesnym rynku pracy. Sądzę, że to jest nadrzędny cel tego Projektu, a jego stałe ewaluowanie pozwoliło na właściwe przygotowanie i realizację poszczególnych Zadań do zmieniającej się rzeczywistości.

2.3. Charakterystyka i cel Projektu SKK

Projekt „*Szkoła Kluczowych Kompetencji. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej*” (SKK) jest finansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego i Budżetu Państwa w ramach programu Operacyjnego Kapitał Ludzki: Priorytet III. Wysoka, jakość systemu oświaty: Działanie 3.3 Poprawa, jakości kształcenia: Poddziałanie 3.3. Modernizacja treści i metod kształcenia.

SKK jest ponadregionalnym, kompleksowym, innowacyjnym przedsięwzięciem, który w swoich założeniach obejmuje ponad pięć tysięcy uczniów z pięćdziesięciu szkół ponadgimnazjalnych Polski Wschodniej z województw: lubelskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, podlaskiego i świętokrzyskiego. Jego realizacja zaowocowała stworzeniem i wdrożeniem systemowego rozwiązania modelu systemu rozwijania kompetencji kluczowych (KK) uczniów.

Biorąc pod uwagę wszelkie uwarunkowania regionu zidentyfikowanym problemem ogólnym, z którego wynikała konieczność realizacji Projektu był i jest niewystarczający poziom rozwoju kompetencji kluczowych uczniów w zakresie: technologii informacyjnej, języków obcych, przedsiębiorczości i nauk przyrodniczo-matematycznych w Polsce Wschodniej w odniesieniu do potrzeb dynamicznego rynku pracy i gospodarki opartej na wiedzy.

Projekt SKK realizowany jest przez Wyższą Szkołę Ekonomii i Innowacji w Lublinie, jako Lidera Projektu oraz Partnerów: Wyższą Szkołę Administracji Publicznej w Białymstoku, Wyższą Szkołę Humanistyczno-Przyrodniczą w Sandomierzu, Wyższą Szkołę Biznesu im. Bpa Jana Chrapka w Radomiu oraz Podkarpackie Centrum Edukacji Nauczycieli w Rzeszowie.

W ramach Projektu:

- utworzono portal edukacyjny „kluczowe-kompetencje”, na którym odbywała się i odbywa w dalszym ciągu wymiana informacji pomiędzy beneficjentami, szczególnie nauczycielami. Portal służy wzajemnej wymianie doświadczeń, jak też wskazówek Koordynatorów merytorycznych danej Kompetencji nauczycielom w ich bieżącej pracy z uczniami;
- w każdej z 50 szkół w zakresie wspomnianych czterech Kompetencji były i są wdrażane autorskie programy nauczania;
- w celu doskonalenia nabywanych przez uczniów kompetencji kluczowych zorganizowano: Koła Naukowe, Przedsiębiorstwo Symulacyjne, Wakacyjne Obozy Naukowe, Studium Kompetentnych Liderów oraz konkursy na opracowanie projektów przedsięwzięć egzemplifikujących nabycie Kompetencji Kluczowych pozwalających je doskonalić i wykorzystywać;

- dla nauczycieli uczestniczących w realizacji Projektu i wdrażających autorskie programy nauczania zorganizowano: warsztaty dotyczące modyfikacji programów nauczania i metodyki rozwijania kompetencji kluczowych, kwartalne seminaria polegające m.in. na wymianie wzajemnych doświadczeń w zakresie wdrażanych programów; w ramach Mobilnego Instytutu Kompetencji i Lekcji Demonstracyjnych przeprowadzono wzajemną analizę i obserwację zajęć merytorycznych. Dla nauczycieli uczestniczących w realizacji Projektu, jak też wszystkich pozostałych nauczycieli chętnych zorganizowano szkolenia z zakresu posługiwania się Przedsiębiorstwem Symulacyjnym. Zdobytą wiedzę teoretyczną doskonalono praktycznie m.in. poprzez stworzoną specjalnie w tym celu grę symulacyjną pod nazwą „SKK- Skok ku karierze”.

Wszystkie wymienione wyżej działania podlegały ewaluacji wewnętrznej, zgodnie z zapisami i wymogami Projektu. Szczegółowiej Zadania w Projekcie, ich zakres i charakterystykę oraz prowadzona ewaluacja omówiona będzie w dalszej części pracy.

Mówiąc o udziale uczniów i nauczycieli oraz ich zaangażowaniu w realizację poszczególnych Zadań w ramach Projektu nie sposób wskazać na ich liczbę, i tak uczestniczyli w nich:

- uczniowie – 15.425 osób w 17.230 godzinach różnych zajęć merytorycznych
- nauczyciele – 1.151 osób w 1.488 godzinach zajęć

ROZDZIAŁ 3

EWALUACJA WEWNĘTRZNA ZADAŃ W PROJEKCIE I JEJ ROLA W KSZTAŁTOWANIU KOMPETENCJI KLUCZOWYCH

Pisząc o roli ewaluacji wewnętrznej projektu wydaje się być celowe krótkie omówienie poszczególnych Zadań realizowanych w ramach Projektu, a przy tym ukazanie sposobów i roli, jaką spełniła prowadzona na bieżąco ewaluacja wewnętrzna. Aby temu sprostać niezbędne jest omówienie ich specyfiki a przede wszystkim to, jaka była rola ich ewaluacji wewnętrznej, którą prowadzono na bieżąco. Robili to bezpośrednio zaangażowani i odpowiedzialni za realizację nauczyciele, jak też poszczególne „osoby funkcyjne” niezbędne w całości realizacji Projektu.

3.1. Promocja i public relations oraz upowszechnianie efektów

Promocja Projektu rozpoczęła się z chwilą podpisania umowy, tj. od grudnia 2008 roku i trwa nadal. Konferencja inauguracyjna Projekt odbyła się 11 grudnia 2008 roku. Od tej chwili rozpoczęto oficjalnie jego realizację.

Ważnym etapem dla zapewnienia powodzenia działań merytorycznych w Projekcie była prezentacja rozwoju kompetencji kluczowych u uczniów w społeczno-gospodarczych środowiskach lokalnych w postaci 50 jednodniowych seminariów. Pozwoliło to na stworzenie właściwego „klimatu” dla działań projektowych w środowiskach lokalnych.

Według zapisu w Projekcie jego realizacja – zakończy się z dniem 31 grudnia 2012 roku. Nie mniej jednak efekty Projektu na pewno będą nadal upowszechniane, świadczy o tym choćby jego dorobek, jak też bardzo liczna rzesza uczniów, nauczycieli jak też innych osób związanych, i nie tylko, z jego realizacją.

Podczas realizowanych przez pracowników Biura Projektu od 2009 roku wizyt kontrolno-monitorujących, które były i są okazją przede wszystkim do bezpośrednich spotkań z ostatecznymi beneficjentami, tj. uczniami i nauczycielami służyły także do udzielenia niezbędnych wskazówek dla prawidłowej realizacji autorskich programów nauczania. To głównie autorskie programy i ich stała modyfikacja pod wpływem wyników ewaluacji była i jest najlepszą promocją Projektu.

Oprócz swoistego wspomnienia ewaluacji wewnętrznej wspomniane wizyty były ukierunkowane na właściwą promocję, jak też realizację zadań projektowych. Każdorazowo, bowiem oprócz rutynowych uwag i wymiany doświadczeń w zakresie ewaluacji Zespoły monitorujące zwracały uwagę m.in. na następujące zagadnienia: oznaczenia budynków i sal w szkołach gdzie realizowano projekt; oznaczenie dzienników, środków dydaktycznych dla szkół, podręczników dla uczniów oraz książek dla nauczycieli wdrażających autorskie programy nauczania.

Główne działania z tytułu „nadzoru” skierowano na właściwe zarządzanie metodyką programów kompetencji kluczowych – przygotowaniem operacyjnym implementacji oraz meryto-

rycznej realizacji działań w ramach projektu. Wykryte podczas wizyt uchybienia, jak też niedoskonałości, były i są podstawą do wprowadzania ciągłych „ulepszeń” i doskonalenia w bieżącej realizacji zadań projektowych.

3.2. Rekrutacja uczestników Projektu.

Rekrutację szkół do projektu w poszczególnych województwach przeprowadzono na przełomie lat 2008/2009 (grudzień/styczeń). Jej efektem było podpisanie w okresie od lutego do końca marca 2009 roku stosownych umów na realizację Projektu. Były to umowy czterostronne, podpisali je wspólnie przedstawiciele Lidera i Partnerów Projektu, jak też dyrektorzy szkół zakwalifikowanych do udziału w Projekcie oraz przedstawiciele ich Organów prowadzących. Organizowane w każdej szkole spotkania były pierwszą okazją do: po pierwsze – wzajemnego poznania i po drugie – zaprezentowania idei Projektu. Spotkania te były w większości objęte ewaluacją.

Swoistym uwieńczeniem rekrutacji była rekrutacja uczniów do klas, w których planowano realizację autorskich programów nauczania. Ostatecznie zakończono ją w końcu sierpnia 2009 roku. Działania te przebiegały we współpracy pracowników Lidera i Partnerów (koordynatorzy regionalni) z dyrekcjami szkół, szkolnymi administratorami projektu i nauczycielami zaangażowanymi do realizacji Projektu.

Należy podkreślić, iż w efekcie prowadzonych działań, w tym także wyników ewaluacji wewnętrznej przy wykorzystaniu oszczędności postanowiono dokonać dodatkowej rekrutacji klas i uczniów ze szkół zaangażowanych w Projekcie. W jej wyniku w roku szkolnym 2011/2012 do Projektu przystąpiło ogółem 8 klas pierwszych, w których wdrażano autorskie programy nauczania z zakresu technologii informacyjnej – 5 klas i przedsiębiorczości 3 klasy. Podobnie jak poprzednio zostały przeprowadzone badania diagnostyczne oraz ewaluacja umiejętności uczniów na wejściu do projektu. Pozwoliło to m.in. nauczycielom na właściwe opracowanie rozkładów materiałów, adekwatnych dla autorskich programów nauczania każdej z czterech realizowanych Kompetencji Kluczowych.

3.3. Ewaluacja Projektu oraz ewaluacja postępów uczniów w zakresie kompetencji Kluczowych

Ewaluacja i monitoring Projektu oraz ewaluacja postępów uczniów w zakresie kompetencji kluczowych była i jest zasadniczym i kluczowym elementem jego realizacji pod względem zapewnienia, jakości i możliwości zarządzania procesem wdrażania programów kompetencji kluczowych.

W ramach przygotowania, organizacji, realizacji monitoringu oraz ewaluacji i oceny jakości opracowane zostały narzędzia monitoringu, które posłużyły dla sprawdzenia realizacji poszczególnych działań. Do chwili obecnej monitoringiem objęto wszystkie szkoły uczestniczące w realizacji projektu, jak też biura mieszczące się u Partnerów w projekcie. Łącznie przeprowadzono ponad 120 wizyt kontrolno-monitorujących działania w projekcie.

Wizyty kontrolno-monitorujące, to także doskonała okazja do sprawdzenia ewaluacji realizowanych przez nauczycieli autorskich programów nauczania. Prowadzona ewaluacja we-

wewnętrzna posłużyła przede wszystkim poprawie, jakości programów, ich bieżącej analizie i dostosowaniu do zmieniających się „z biegiem czasu” warunków wewnętrznych i zewnętrznych, w jakich funkcjonuje szkoła.

Analizując sporządzane raporty ewaluacyjne, stosowane w zasadzie w trzech turach, tj. przed, w trakcie i po rozpoczęciu realizacji programów, należy stwierdzić, że wpisanie ewaluacji w każdy program przyniosło pozytywny efekt. Wybrane, przykładowe, stosowane przez nauczycieli oraz osoby pracujące w Projekcie narzędzia ewaluacyjne (dla opracowania stosownych raportów) – zawiera je załącznik nr 2.

Mówiąc o ewaluacji Projektu nie sposób pominąć faktu, że oprócz narzędzi do monitoringu opracowane zostały także narzędzia ewaluacji wewnętrznej. Posłużyły one przede wszystkim badaniu, jakości realizowanych działań, np. realizacji autorskich programów nauczania, Przedsiębiorstwa Symulacyjnego, Wakacyjnych Obozów Naukowych, Studium Kompetentnych Liderów czy też Kół Naukowych. Prowadzona ewaluacja i jej wyniki były przedmiotem bieżącej analizy.

Dokonywali tego organizatorzy i realizatorzy poszczególnych działań. Natomiast wnioski i zalecenia wynikające z prowadzonej ewaluacji i monitoringu przekazywane były na bieżąco do szkół i Partnerów Projektu.

Drugim zakresem w kwestii ewaluacji była i jest ewaluacja postępów uczniów w zakresie kompetencji kluczowych – *ex-ante*, *on-going*, *mid-term*, *ex-post* – dokonywana jest dwutorowo. I tak:

- po pierwsze – jest prowadzona przez firmę zewnętrzną. Informacje zawarte w raportach są przedmiotem bieżącej analizy, dokonywanej przez koordynatorów wszystkich działań w Projekcie. Jest ona także pomocna w bieżącej działalności każdej szkoły uczestniczącej w realizacji projektu, a szczególności w doskonaleniu procesu dydaktycznego;
- po drugie – prowadzona przez nauczycieli wdrażających w szkołach autorskie programy nauczania. Pod kierunkiem i nadzorem Koordynatorów Merytorycznych Kompetencji Kluczowych nauczyciele przeprowadzili badania wiedzy i umiejętności uczniów z matematyki i przedsiębiorczości przed rozpoczęciem ich realizacji. Oni też opracowali wyniki tych badań, które wraz ze wskazówkami dotyczącymi pracy z uczniami zostały przekazane zainteresowanym nauczycielom, jak też rodzicom podczas organizowanych w tym celu spotkań. W przypadku zakończenia realizacji autorskich programów nauczania, zgodnie z ujętymi w nich zapisami nauczyciele opracowują ewaluację końcową – aktualnie prowadzone są działania w tym zakresie w poszczególnych szkołach.

Ewaluacji poddawano wszystkie pozostałe działania w Projekcie. Ponadto zgodnie z zaleceniami kierownictwa Projektu na bieżąco dokonywano rekontroli (patrz załącznik 2.6) realizacji zadań projektowych we wszystkich szkołach.

Analizy i wnioski wynikające z prowadzonych wizyt kontrolno-monitorujących, jak też ewaluacji są na bieżąco analizowane i przekazywane zainteresowanym, m.in. podczas cyklicznych spotkań z nauczycielami, jak też za pomocą Platformy Kompetencji. Wnioski dotyczyły najczęściej:

- udostępniania niezbędnych dokumentów ewaluatorom i członkom zespołów kontrolno-monitorujących,
- mobilizowania nauczycieli do opracowywania ewaluacji wewnętrznej autorskich programów, a Szkolnych Administratorów Projektu do stałego uzupełniania i właściwego prowadzenia dokumentacji działań w Projekcie,
- stałego wykorzystywania wniosków i rekomendacji w sprawowaniu nadzoru pedagogicznego.

Reasumując można powiedzieć, że ewaluacja wewnętrzna Projektu miała i ma na celu pokazanie ewolucji programów pod kątem ich potrzeb oraz możliwości dostosowywania działań do uzyskiwanych rezultatów w okresie trwania Projektu.

3.4. Zarządzanie metodyką programów kompetencji kluczowych – przygotowanie operacyjne implementacji oraz merytoryczny nadzór realizacyjny

Jest to jedno z najbardziej kluczowych zadań w Projekcie, warunkuje ono, bowiem realizację wszystkich pozostałych zadań. To właśnie dzięki zarządzaniu metodyką wdrażanie Projektu przybrało formułę otwartą polegającą na ciągłym, bieżącym adoptowaniu założonych programów rozwijania kompetencji uczniów do aktualnych doświadczeń wynikających z realizacji Projektu.

W ramach niniejszego zadania nastąpiła adaptacja uniwersalnych programów do szkół dla ich jak najbardziej efektywnego wdrożenia. Stąd też dla potrzeb opracowywania przez nauczycieli autorskich programów nauczania, ich realizacji, jak też realizacji zajęć pozalekcyjnych przygotowane zostały:

- podręczniki, w których zawarte zostały założenia, zasad opracowywania i modyfikacji programów kształcenia kompetencji kluczowych w zakresie realizowanych w ramach Projektu Kompetencji Kluczowych (KK). Wykorzystywano je razem z diagnozami regionalnymi i lokalnymi przy merytorycznym wsparciu Koordynatorów Merytorycznych danych KK podczas organizowanych warsztatów. Prowadzona ewaluacja tych warsztatów pokazuje, że były one bardzo przydatne dla nauczycieli. Wielu z nich, szczególnie tych z niewielkim stażem z takim sposobem opracowywania programów spotkało się oraz pierwszy raz w swojej karierze zawodowej. Można powiedzieć, że zdobyta wiedza została wykorzystana przez nich dwójako. Po pierwsze teoretycznie, – bo poszerzyli swoją wiedzę i po drugie podczas wzajemnej wymiany doświadczeń, wiele nauczyli się do praktycznego przekazywania wiedzy uczniom;
- podręczniki metodyki operacyjnej przedstawiające różnorodne metody nauczania możliwie do wykorzystania w kształtowaniu kompetencji kluczowych. One to „dopełniły” całość wiedzy teoretycznej.

Wymiana doświadczeń pomiędzy nauczycielami uczestniczącymi w realizacji zadań projektowych odbywała się w dwójaki sposób:

- po pierwsze – za pośrednictwem wspomnianego wcześniej portalu edukacyjnego poprzez forum. Często ta wymiana rozszerzana była o inne osoby z Projektu, np. przedstawiciele kierownictwa Projektu, Koordynatorzy Merytoryczni KK czy też Koordynatorzy Regionalni w poszczególnych województwach. Na tej właśnie płaszczyźnie omawiano lub doprecyzowywano szczegóły realizacji autorskich programów nauczania, przy pełnym wykorzystaniu wniosków i rekomendacji z ewaluacji.
- po drugie – podczas odbywanych cyklicznie Seminariów Kwartalnych, w których uczestniczyło ponad 95% wszystkich nauczycieli uczestniczących w realizacji Projektu. Seminaria te oprócz zasadniczej części merytorycznej, związanej bezpośrednio z wdrażaniem autorskich programów nauczania w ramach danej KK, miały także każdorazowo temat związany z ich realizacją, ale uzupełniający treści czy też inną tematykę związaną z zadaniami realizowanymi w ramach Projektu. seminaria, jak też wzajemna wymiana doświadczeń były okazją do propagowania często nowych niekonwencjonalnych i efektywnych rozwiązań stosowanych w teorii i praktyce przez nauczycieli, czy też trenerów. Pobudzały one także wśród nauczycieli aktywność i wzajemną otwartość na nowe rozwiązania w realizacji procesu dydaktycznego. Wartością dodaną niech będzie fakt, iż zdobywana przez „nauczycieli projektowych” wiedza i doświadczenie była wykorzystywana przez pozostałych nauczycieli w szkołach tych, którzy nie uczestniczyli bezpośrednio w realizacji Projektu.

3.5. Wdrożenie programu rozwijania kompetencji kluczowych na zasadzie EKSTRA INSIDE (w ramach zajęć w szkołach)

Kolejne lata realizacji Projektu a więc rok szkolny 2009/2010, 2010/2011 i 2011/2012 były okresem, w którym w każdej z 50 szkół pięciu województw Polski Wschodniej wdrażane były autorskie programy nauczania w ramach wspomnianych czterech kompetencji kluczowych. Wybrano je spośród 8 unijnych, dlatego że ich zakres i znaczenie są niezbędne dla każdego młodego człowieka, który wejdzie na rynek pracy w najbliższych latach. Stąd też uznano, że beneficjenci Projektu „*Szkoła Kluczowych Kompetencji. Program rozwijania umiejętności uczniów Szkół Polski Wschodniej*” – uczniowie zostaną „doposażeni” w niezbędną im wiedzę dla lepszego poruszania się na nowym lokalnym czy regionalnym rynku pracy.

Nauczyciele realizując napisane przez siebie programy, a także wnioski i rekomendacje wypływające z poszczególnych etapów ewaluacji (była ich integralną częścią) wykorzystali do wprowadzenia zmian w samych programach, czy też realizacji procesu kształcenia.

W okresie wdrażania autorskich programów nauczania nauczyciele i uczniowie nie byli pozostawieni sami sobie, otrzymywali, bowiem wszelkie możliwe, przewidziane w Projekcie, wsparcie. I tak:

- przez cały czas trwania Projektu otrzymywali wskazane przez nich środki dydaktyczne niezbędne do realizacji programów oraz materiały pozwalające na ich uatrakcyjnienie, a także aktywizację uczniów;
- na bieżąco otrzymywali wspomniane wcześniej wsparcie merytoryczne.

Pierwszą z form powyższego wsparcia były **Lekcje Demonstracyjne**, których głównym założeniem było przedstawienie różnorodnych rozwiązań metodycznych w realizacji wybranych

zagadnień merytorycznych w kształtowaniu kompetencji kluczowych. Głównym założeniem lekcji demonstracyjnych było zastosowanie różnych form i metod pracy z uczniami podczas realizowanych wybranych zagadnień merytorycznych spójnych dla kształtowania kompetencji kluczowych.

Realizacja Lekcji Demonstracyjnych w szkołach rozpoczęła się w roku szkolnym 2009/2010. Początkowo prowadzili je Koordynatorzy Merytoryczni, później zaś sami nauczyciele danej Kompetencji. Obserwowali je zainteresowani nauczyciele tych samych kompetencji z innych szkół uczestniczących w realizacji Projektu. Każdorazowo po ich zakończeniu odbywała się dyskusja i wzajemna wymiana poglądów i doświadczeń.

Wzajemne przemyślenia, jak też przyjęte wnioski były przez nauczycieli stosowane w bieżącej realizacji autorskich programów nauczania. Głównie dotyczyło to stopnia osiągania założonych celów. Ponadto szczególną uwagę zwracano na kształtowanie kompetencji kluczowych uczniów. Ogółem w latach 2009 – 2012 zrealizowano 921 godzin zajęć. Szczegóły przedstawia poniższa tabela:

Tabela Nr 1: Lekcje Demonstracyjne

Lp.	Rok	Ilość zrealizowanych godzin w ramach Kluczowych Kompetencji				
		Ogółem	w tym			
			Technologia Informatyczna	Przedsiębiorczość	Matematyka	Języki Obce
1.	2009	37	8	13	6	10
2.	2010	120	30	30	30	30
3.	2011	384	188	184	7	5
4.	2012	380			200	180
OGÓLEM		921	226	227	243	225

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji projektowej

Kontynuacja zajęć, które były obserwowane przez innych nauczycieli zaangażowanych w realizację zadań projektowych pozwalała im wszystkim na dzielenie się wiedzą i umiejętnościami w zakresie rozwiązań metodycznych, jak też właściwego doboru tematów merytorycznych na poszczególne zajęcia, które wspierają rozwój uczniów.

Przy tym należy podkreślić, iż wartością dodaną był udział w Lekcjach Demonstracyjnych nauczycieli niebiorących bezpośrednio udziału w Projekcie.

Drugą z form bezpośredniego wsparcia metodycznego i praktycznego nauczycieli była realizacja zajęć w ramach **Mobilnego Instytutu Kompetencji (MIK)**. Forma Mobilnego Instytutu Kompetencji była zupełnie innowacyjną formułą wdrożenia zajęć z zakresu kompetencji kluczowych. Dla jego realizacji zaangażowano wyselekcjonowany personel. Zajęcia w ramach

Mobilnego Instytutu Kompetencji realizowano w latach 2009 – 2011. Zrealizowano ogółem 2000 godzin, po 500 w ramach każdej Kompetencji Kluczowej, w zajęciach tych uczestniczyło 4.211 uczniów. Szczegóły przedstawia poniższa tabela:

Tabela Nr 2: Mobilny Instytut Kompetencji

Lp.	Rok	Ilość zrealizowanych godzin w ramach Kluczowych Kompetencji				
		Ogółem	w tym			
			Technologia Informacyjna	Przedsiębiorczość	Matematyka	Języki Obce
1.	2009	29	6	10	5	8
2.	2010	1170	336	341	248	245
3.	2011	801	158	149	247	247
OGÓLEM		2000	500	500	500	500

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji projektowej

W celu przeprowadzenia ewaluacji wewnętrznej opracowano Projekt ewaluacji autorskich programów nauczania. Zawierał on następujące zagadnienia:

1. Opis programu poddanego ewaluacji

Cele:

- Dlaczego to robimy (chcemy przyjrzeć się danemu programowi, mamy jakiś konkretny problem, realizujemy program po dokonaniu analizy autorskiego programu nauczania, chcemy rozszerzyć wiedzę ze względu na zainteresowania uczniów, uzupełnienie wiedzy uczniów związanej z kierunkiem kształcenia zawodowego w danej klasie, jako wynik systematycznej refleksji nad jakością naszej pracy z uczniami w ramach kształtowania kompetencji kluczowych)

Odbiorcy

- Dla kogo jest ta ewaluacja? (główny odbiorca i pozostali odbiorcy, sam nauczyciel, szkoła, projektodawca – WSEI, MEN, uczniowie i rodzice, środowisko lokalne, organ prowadzący, nadzór pedagogiczny)

Przedmiot

- Co ma być poddane badaniu? (program MIK),

Definicja jakości

- Co uważamy za jakość i pod jakim kątem przeprowadzamy ewaluację??
 - **doskonałość** – określamy jak daleko stan rzeczywisty odbiega od stanu idealnego,

- **zgodność** ze standardem – w jakim stopniu dany obszar jest zgodny z wybranymi standardami,
- **zadowolenie** klienta – uczniów, rodziców, samego nauczyciela,
- **zaspokojenie potrzeb** – po określeniu potrzeb uczniów, nauczycieli, szkoły – określamy jakie są a potem badamy w jakim sensie zostały zaspokojone)
- **efektywność działań** – porównanie założeń realizowanego programu z jego realizacją – zbadanie stopnia realizacji założonych celów);
- **skuteczność** – zbadanie jaki te programy odniosły skutek niezależnie od tego czy cele zostały osiągnięte czy nie, a może są oprócz skutków zamierzonych skutki uboczne
- **wyniki ewaluacji powinny być jasno wartościowane**

Perspektywa

- Na czym koncentrujemy swoją uwagę (wkład, proces, wynik badanego obiektu/programu)

Wkład – w jaki sposób realizowany jest program – kadra, stosowane metody nauczania i wykorzystywane środki dydaktyczne,

Proces – przebieg podjętych działań – ich kontekst, etapy, sukcesy, sprawność, organizacja, trudności, problemy, zachowania ludzi, komunikacja,.. Zbadanie tych problemów pozwoli na wyciągnięcie wniosków i sformułowanie postulatów na przyszłość

Wynik (rezultat) – efektywność programu, jego wpływ na uczniów ich poziom wiedzy i umiejętności, zmiany w zachowaniach i postawach). W przypadku kiedy nawet dane są niezadowolające uzyskujemy cenną informację jak zmienić nasze działania by osiągnąć zakładane wyniki

Osoby

- Kto projektuje, kto przeprowadza badanie? (nauczyciele pod kierunkiem KM poszczególnych kompetencji)
- Kto zbierze dane? – (nauczyciele pod kierunkiem KM poszczególnych kompetencji)
- Kto je zanalizuje? – (nauczyciele pod kierunkiem KM poszczególnych kompetencji)

Czas

- Kiedy i jak długo ma być prowadzone badanie? (po zakończeniu realizacji programu)
- Na kiedy są potrzebne dane (wyniki)?

Wstępna – była prowadzona podczas opracowywania programu MIK

Kształtująca – podczas realizacji programu – chodzi o bieżące usprawnienia i rozwijanie działań aktualnych gdyż dostarcza informacji odnośnie

Sumująca – przeprowadzona pod koniec realizacji badanego programu. Komunikuje wartość programu – określa jego rezultaty i efektywność

2. Projekt ewaluacji

Projekty ewaluacji znajdują się w poszczególnych programach. Należy się do nich odnieść i może niektóre trochę skorygować albo napisać notatkę o dokonywanych zmianach. To też jest ewaluacja programu nauczania.

Projekt ewaluacji powinien obejmować:

1. **Przedmiot ewaluacji** (program MIK, wyszczególnione jego obszary);
2. **Kryteria ewaluacji** – patrz, jakość oraz zrozumiałość, zgodność z rozporządzeniem);
3. **Kluczowe pytania** – pytania, na które szukamy odpowiedzi a wynikają z głównych obszarów i powinny odnosić się do każdego kryterium / standardu

Obszar (program zajęć dodatkowych – MIK)

Kryterium (efektywność)

Pytania kluczowe – Jaka jest możliwość?

Standard – program MIK jest rozszerzeniem i uzupełnieniem autorskiego programu nauczania;

Wskaźniki – program MIK zaspakaja zainteresowania uczniów;

4. **Metody i techniki** – sposób zbierania danych, jest to punkt wyjścia do opracowania narzędzi,
5. **Określenie źródeł informacji oraz próby badawczej** – istniejące już bazy danych, dokumenty, grupy klientów – uczniowie, nauczyciele, rodzice, kadra zarządzająca,
6. **Monitoring ewaluacji** – sposób w jaki będziemy zbierać dane.
7. **Sposób raportowania** – kto jest adresatem, w jakiej **formie** – np.: raport pisemny,....., **czas** – wyniki częściowe, na końcu realizacji.

Powyższy projekt był dla nauczycieli wskazówką do opracowania stosownych raportów z ewaluacji. Zbiorcze raporty sporządzono dla każdej Kompetencji Kluczowej. Powstały one na podstawie materiałów zgromadzonych od poszczególnych nauczycieli uczestniczących w realizacji Projektu SKK.

Wszystkie autorskie programy nauczania (dla każdej KK) w swej istocie zakładały, że uczniowie zapoznają się z wszystkimi sferami życia rodzinnego, społecznego i zawodowego w poszukiwaniu możliwości i sposobów realizacji postaw przedsiębiorczych. Każdy z uczestników zdobędzie dodatkowe umiejętności w zakresie każdego przedmiotu nauczania objętego działaniami w Projekcie. Ponadto wszyscy uczniowie będą przygotowani do zachowań, jakie występują w rzeczywistości, zdobędą umiejętności odnalezienia się we współczesnym świecie i uzyskiwania odpowiedzi na jego wyzwania. Do wyzwań tych należy w szczególności umiejętność radzenia sobie z regułami rządzącymi rynkiem, zwłaszcza rynkiem pracy zrozumienie tendencji do integracji i globalizacji, zrozumienie postępu wiedzy i wymiany informacji w funkcjonowaniu społeczeństwa i gospodarki.

W ramach zajęć Mobilnego Instytutu Kompetencji zostały opracowane i wdrożone programy zajęć uzupełniających w każdej szkole uczestniczącej w Projekcie, które miały za zadanie uzupełnić i poszerzyć wiadomości zdobyte przez uczniów w ramach obowiązkowych zajęć pozalekcyjnych. Najważniejsze zagadnienia to:

Cele ogólne:

- kształtowanie przedsiębiorczej postawy wśród uczniów
- dostosowanie się do zmieniającej się sytuacji rynkowej
- przygotowanie do aktywnego i świadomego uczestnictwa w życiu gospodarczym.

Realizacja cyklu zajęć w poszczególnych szkołach w ramach MIK wymagała m. in:

- odpowiedniej frekwencji uczniów,
- dostępu do nowoczesnych narzędzi i środków dydaktycznych,
- dostępu do materiałów piśmienniczych,
- zestawów ćwiczeń, testów, cases studies
- dostęp do komputera, drukarki, rzutnika

Metody nauczania, jakie zostały wykorzystane w poszczególnych szkołach:

- wykład
- ćwiczenia,
- gry dydaktyczne

Uczniowie zostali zaangażowani w wykonywanie ćwiczeń, które pozwoliły im na kreatywne myślenie i rozwiązywanie problemów.

Efekty uczestnictwa w ramach MIK:

Wdrażając program Mobilnego Instytutu Kompetencji nauczyciele starali się motywować uczniów do kształtowania i rozwijania kluczowych kompetencji w zakresie przedsiębiorczości i innowacyjności, przekazywali wiedzę i wzmacniali postawy temu sprzyjające. Uczniowie poszerzyli swoje horyzonty, rozwinęli zainteresowania, nabyli nowe umiejętności, co pozwoli im odnaleźć się w realiach gospodarki rynkowej. Dzięki dodatkowym zajęciom zakres wiedzy uczestników projektu jest wyższy w stosunku do wiedzy w klasach, w których stosowany jest podstawowy program nauczania.

Prowadzona ewaluacja pozwoliła nakreślić jej ważniejsze kierunki. Analiza raportów ewaluacyjnych wskazuje trzy najważniejsze kierunki. Należy, zatem:

- w dalszym ciągu kształcić Kluczowe Kompetencje zakresie każdego przedmiotu realizowanego w autorskich programach nauczania (wszystkie KK),
- podczas pracy na lekcjach stosować metody oglądowe, słuchowe i ćwiczenia praktyczne, a nade wszystko stosować metodę skojarzeniową,
- zwiększyć wykorzystanie pracowni komputerowych przy realizacji zajęć, zachęcając jednocześnie uczniów do wykorzystywania w procesie lekcyjnym programów komputerowych.

Należy podkreślić fakt, że autorskie programy Mobilnego Instytutu Kompetencji zostały tak skonstruowane, aby były dopasowane do potrzeb i możliwości uczniów. Z raportów ewaluacyjnych wynika, że uczniowie wskazywali szczególnie na praktyczne aspekty zajęć, stosowanie metod aktywizujących, co zaspokoiło zróżnicowane potrzeby

3.6. Wdrożenie programu rozwijania kompetencji kluczowych na zasadzie EKSTRA OUTSIDE (poza zajęciami w szkole)

W myśl założeń Projektu „Szkoła Kluczowych Kompetencji. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej” (SKK), wszelkie kwestie związane z wdrożeniem programów rozwijania poszczególnych czterech Kompetencji Kluczowych poza zajęciami w szkole realizowano głównie w ramach: Wakacyjnych Obozów Naukowych, Kół Naukowych oraz Studium Kompetentnych Liderów.

3.6.1 Wakacyjne Obozy Naukowe rozwijające Kompetencje Kluczowe Uczniów

Zgodnie z zapisami Projektu SKK, w latach 2009 – 2012 zorganizowano cztery edycje Wakacyjnych Obozów Naukowych (WON) dla uczniów 50 szkół z terenu województw: lubelskiego, mazowieckiego, podkarpackiego, podlaskiego i świętokrzyskiego. Edycje WON zorganizowano (edycja to poszczególne Kompetencje Kluczowe) wg opracowanego regulaminu, którego dominującą zasadą było to, iż każda ze szkół uczestniczących w realizacji Projektu SKK rekrutuje 10 uczniów – uczestników danej edycji na daną edycję WON.

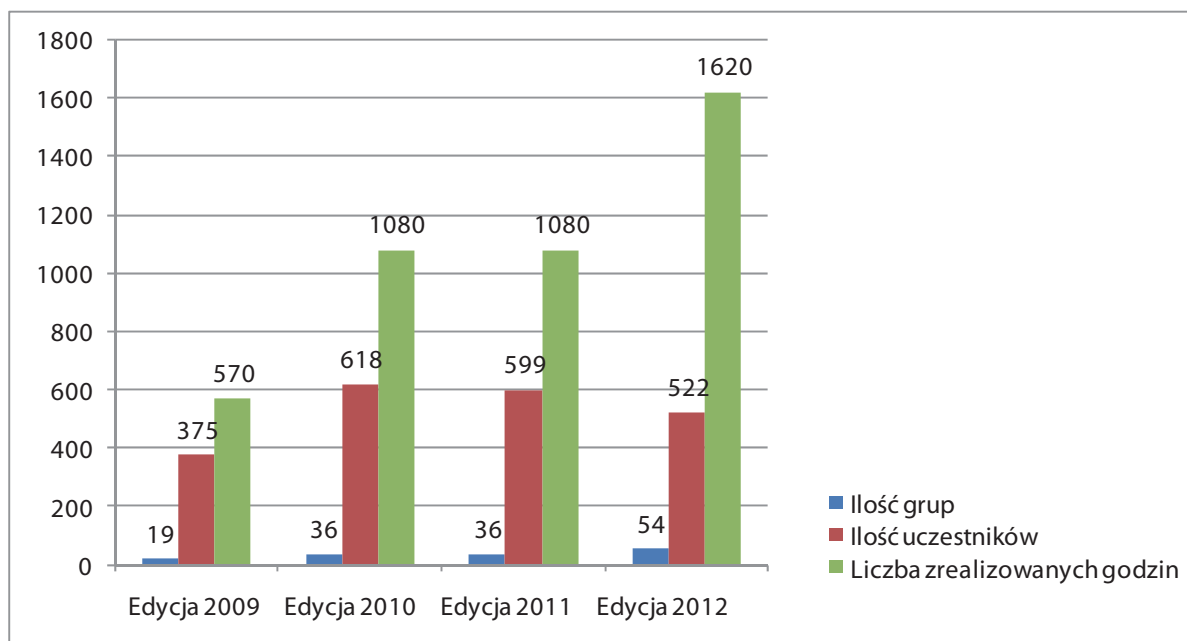
Wszystkie edycje Wakacyjnych Obozów Naukowych organizowano w wakacje – każdorazowo na przełomie lipca i sierpnia. W zasadzie z rekrutacją uczestników nie było problemów, nie mniej jednak były szkoły gdzie nie dokonano pełnej rekrutacji, szczególnie dotyczy to ostatniej edycji, np. w Centrum Edukacji Zawodowej i Zespole Szkół Zawodowych Nr 2 w Stalowej Woli oraz Zespole Szkół w Sokołowie Małopolskim.

Główną przyczyną braku rekrutacji był fakt, że uczniowie tych szkół pochodzą z terenów rolniczych, a co za tym idzie okres wakacji, to okres wzmoczonych prac polowych – stąd wielu uczniów zaangażowanych było do pomocy rodzicom podczas zbiorów owoców i zniw. Powody te wymieniano, jako główne w raportach ewaluacyjnych.

Ogółem w Wakacyjnych Obozach Naukowych uczestniczyło 2.114 uczestników – szczegóły przedstawiają poniższe wykresy i tabele:

Wykres Nr 1

Wakacyjne Obozy Naukowe: edycje, ilość grup i uczestników oraz liczba zrealizowanych godzin

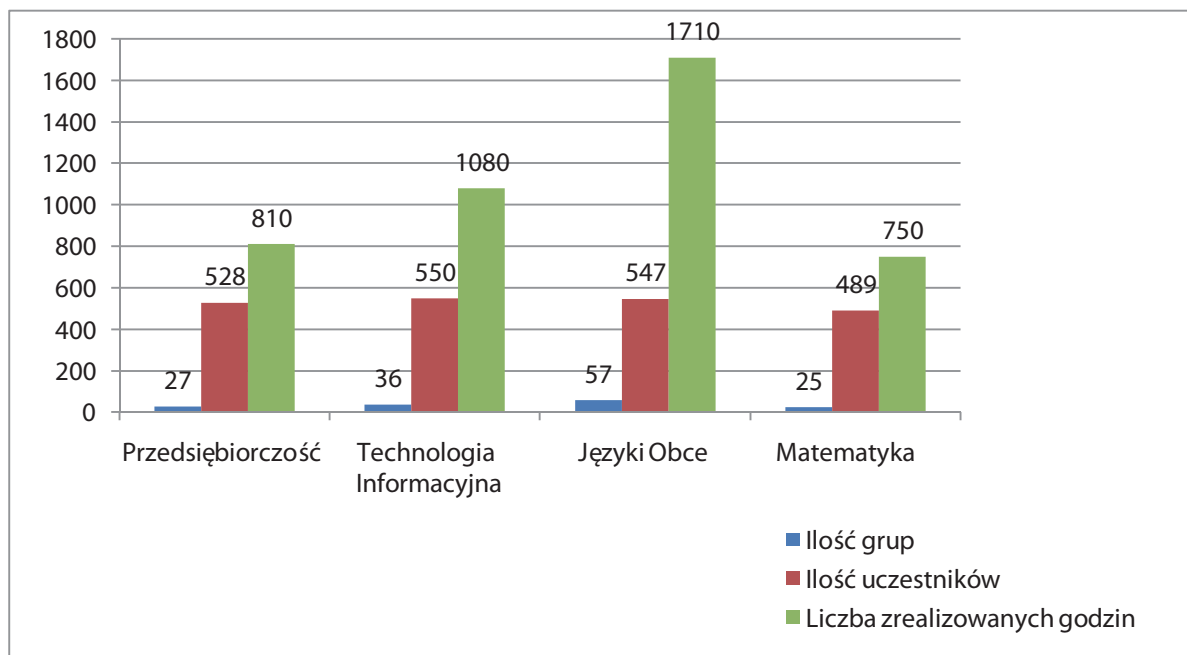
Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji projektowej

Tabela Nr 3. Wakacyjne Obozy Naukowe

Lp.	Edycja/Rok	Kompetencja	Ilość grup	Ilość uczestników	Liczba zrealizowanych godzin
1.	2009	Przedsiębiorczość	18	355	540
		Technologia informacyjna	1	20	30
Razem			19	375	570
2.	2010	Technologia informacyjna	30	474	900
		Przedsiębiorczość	6	144	180
Razem			36	618	1.080
3.	2011	Język Obcy	11	110	330
		Matematyka	25	489	750
Razem			36	599	1.080
4.	2012	Język Obcy	46	437	1.380
		Technologia Informacyjna	5	56	150
		Przedsiębiorczość	3	29	90
Razem			54	522	1.620
OGÓLEM			145	2.114	4.350

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji projektowej

Wykres Nr 2
Wakacyjne Obozy Naukowe (wszystkie edycje): Kluczowe kompetencje, ilość grup i uczestników oraz liczba zrealizowanych godzin

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji projektowej

Tabela Nr 4. Wakacyjne Obozy Naukowe

Lp.	Kompetencja	Ilość grup	Ilość uczestników	Liczba zrealizowanych godzin
1.	Przedsiębiorczość	27	528	810
2.	Technologia Informacyjna	36	550	1.080
3.	Języki Obce	57	547	1.710
4.	Matematyka	25	489	750
Razem		145	2.114	4.350

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji projektowej

Podczas każdej edycji oprócz zajęć stricte merytorycznych – uzupełniających wiedzę z danej kompetencji – realizowano także zajęcia sportowo-rekreacyjne. Zajęcia merytoryczne realizowała wyspecjalizowana w danej dziedzinie kadra dydaktyczna, rekrutująca się z zasobów kadry naukowo-dydaktycznej Lidera i Partnerów w Projekcie.

Dla przeprowadzenia obu form zajęć na WON opracowano ankietę ewaluacyjną, którą wypełniali uczestnicy.

Przykładowe narzędzia ewaluacyjne tj. wzory ankiet, tabel zawierają załączniki niniejszej pracy. Na ich podstawie każdy trener-opiekun grupy opracowywał osobny raport. Oto przykładowy raport ewaluacyjny (Kompetencja Kluczowa – Przedsiębiorczość):

Raport
ewaluacyjny WON, grupa 2, 27 lipca – 2 sierpnia 2009r.
/Kompetencja Kluczowa – Przedsiębiorczość/

1. Opis programu poddanego ewaluacji (cele, zakładane efekty)

Program Wakacyjnego Obozu Naukowego dotyczący kształtowania kompetencji kluczowych przedsiębiorczości zakładał pobudzenie aktywności poznawczej uczniów i skłonienie ich do przedsięwziętych i planowanych działań, do podejmowania inicjatywy, kreowania otoczenia zgodnie z potrzebami swoimi i innych, a także do samooceny, czyli sprawdzania i oceniania efektów swojej pracy, określania celów oraz dążenia do ich realizacji. Ponadto założeniem programu było kształtowanie umiejętności komunikowania się, pracy w zespole oraz przedsiębiorczych postaw uczniów.

Program zakładał, że po zakończeniu zajęć uczniowie będą posługiwać się pojęciami związanymi z przedsiębiorczością i inicjatywnością, potrafią dokonać oceny funkcjonujących instytucji oraz oceny i samooceny projektowanych działań.

2. Założenia metodologiczne ewaluacji (przedmiot badań, metody i techniki badawcze)

Projekt ewaluacji programu merytorycznego zakładał:

Ewaluację wstępną:

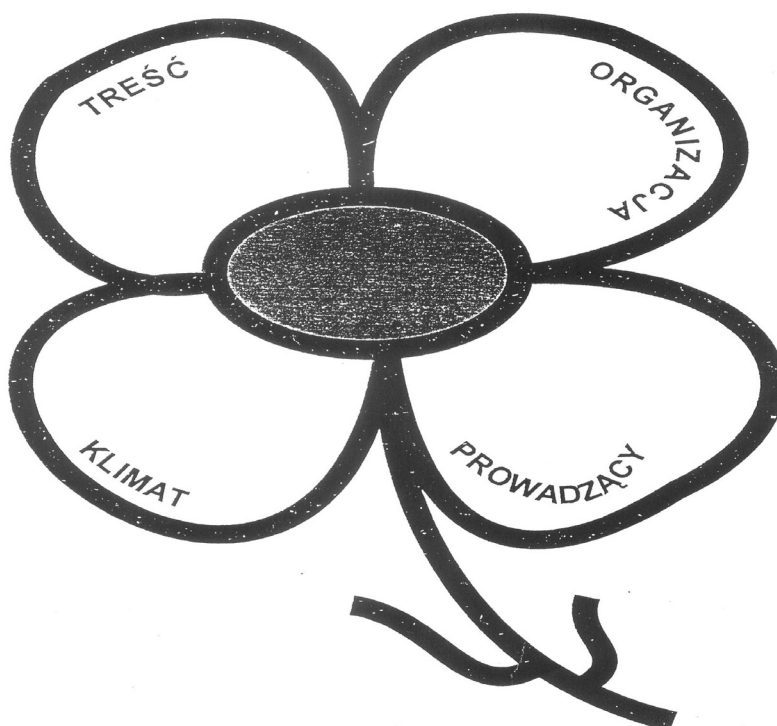
W trakcie spotkania poświęconego integracji grupy w pierwszym dniu zajęć zostaną zebrane oczekiwania uczestników obozu.

Ewaluację bieżącą:

W trakcie zajęć wykładowcy będą prowadzili obserwację zaangażowania uczniów i analizowali efekty ich pracy.

Ewaluację końcową:

W trakcie podsumowania zajęć w poszczególnych grupach zostanie przeprowadzona rundka ewaluacyjna lub zastosowany zostanie arkusz ewaluacyjny uwzględniający organizację, klimat i sposób prowadzenia zajęć – „koniczynka”. Prosimy o wyrażenie swoich uwag dotyczących zajęć merytorycznych oraz własne spostrzeżenia wpisać zgodnie z zaznaczonymi zakresami

3. Kluczowe kategorie analizy (wyniki)

W trakcie realizacji zajęć została prowadzona ewaluacja wstępna, bieżąca i końcowa.

Ewaluacja wstępna polegała na zebraniu oczekiwań uczestników obozu w trakcie spotkania poświęconego integracji grupy w pierwszym dniu zajęć.

Oczekiwania uczniów sprowadzały się do poznania nowych osób, krótkich zajęć merytorycznych, dużo zwiedzania, dużo czasu wolnego, późnego wstawania i wyjazdu na Słowację. Pojedyncze propozycje dotyczyły zdobycia nowej wiedzy, umieszczenia telewizora w pokoju i komfortowych warunków mieszkaniowych.

Ewaluacja bieżąca polegała na obserwacji zaangażowania uczniów i analizie efektów ich pracy przez prowadzących zajęcia. Efektem końcowym zajęć było opracowanie przez poszczególne grupy pomysłów na „własny biznes”. Należy podkreślić kreatywność uczniów i ich dojrzałość w opracowywaniu przedstawianych pomysłów. Pomysły te zostały ocenione przez uczniów danej grupy a następnie zaprezentowane na forum wszystkim uczniom uczestniczącym w I turnusie Wakacyjnego Obozu Naukowego.

Obserwacja i analiza prowadzonych testów predyspozycji, wypowiedzi uczniów oraz wykonywanych różnych ćwiczeń wskazywała na duże zaangażowanie i poważne traktowanie zajęć. Na uwagę zasługuje kreowanie wizji własnej osoby i sposób określenia własnego motta życiowego. Przytoczę przykładowe: „dążyć do postawionego celu”, „Ja kieruję własnym życiem”, „W życiu jak w tańcu, każdy krok ma znaczenie”. Wizje uczniów tej grupy to wizerunek własnej osoby w roku 2020. Były to opisy siebie, jako wykształconych właścicieli firm, biznes-

menów, cenionych pracowników. Prawie wszyscy uczniowie podkreślali, że będą mieli własne domy i rodziny.

Ewaluacja końcowa.

W trakcie podsumowania zajęć w poszczególnych grupach przeprowadzona została „rundka ewaluacyjna”. Polegała ona na dokończeniu zdania: „Jako organizator Obozu Naukowego zmieniłbym.....”. Większość uczniów stwierdziła, że nie wprowadziłaby żadnych zmian. Tylko pojedyncze osoby do pokoju noclegowego wstawiliby telewizory.

Na zakończenie zastosowano arkusz ewaluacyjny uwzględniający organizację, klimat i sposób prowadzenia zajęć – „koniczynka”.

Ankiety wypełniło 20 osób. Organizację, jako dobrą oceniło 10 osób, jako niezbyt dobrą, ze wskazaniem na mało konkretny plan całodziennych zajęć – 6 osób i słabą bądź złą 4 osoby. Zapisy dotyczące niezadowolającej oceny organizacji dotyczyły raczej całego obozu a nie zajęć merytorycznych.

Treść zajęć została oceniona przez 15 osób, jako dobra i ciekawa. Pozostałe, pojedyncze wypowiedzi: treść taka jak w szkole, zbyt dziecinne zagadnienia i zbyt mało zagadnień z przedsiębiorczości.

Klimat zajęć 9 osób oceniło jako bardzo dobry, o przyjaznej atmosferze, 5 osób jako dobry, 4 osoby stwierdziły, że nie mają uwag. 2 osoby klimat zajęć pomyliły z klimatem atmosferycznym.

O prowadzących w sposób: mili, sympatyczni, bardzo dobrzy, bardzo ciekawie opowiadali aż chciało się słuchać mimo, że wakacje, na najwyższym poziomie, super, bardzo dobrzy – wypowiedziało się 10 osób, dobrzy – 4 osoby, brak uwag – 5 osób i przeciętni 1 osoba.

4. Wnioski do dalszej pracy, propozycje zmian

Podsumowując należy stwierdzić, że program zajęć, sposób ich organizacji i prowadzenia został wysoko oceniony. Zajęcia z opisywaną grupą i 7 pozostałymi uczestniczącymi w I turnusie Obozu potraktowano bardzo poważnie a powstałe niedociągnięcia należy potraktować, jako wytyczne przy organizacji następujących turnusów i obozów z innych kompetencji.

Analiza wypowiedzi uczniów i wyniki prowadzonej ewaluacji nasunęły następujące wnioski:

- a. Należy opracowywać i przekazywać opiekunom oraz udostępnić w ośrodkach zakwaterowania i w miejscu prowadzenia zajęć szczegółowy rozkład na każdy dzień;
- b. Prowadzący zajęcia powinni szczegółowo omawiać z uczniami narzędzia ewaluacji.

Tak opracowywane raporty stały się podstawą do opracowania raportu z ewaluacji wewnętrznej dla danej edycji WON, jak też stosownego materiału statystycznego i merytorycznego dla potrzeb tegoż raportu. Opracowany materiał był podstawą do przygotowania zbiorczych wyników ankiet ewaluacyjnych (patrz załącznik 2.1.) uczniów-uczestników WON – otrzymali je wszyscy uczestnicy, tj. 2.114 uczniów. W tym miejscu dodam, iż z uwagi na to, że zajęcia w ramach Wakacyjnych Obozów Naukowych realizowano w różnych miejscowościach i ośrodkach w Polsce (Poronin, Małe Ciche, Murzasichle, Biały Dunajec, Zakopane, Władysławowo-Rzucewo, Lidzbark Welski k/Działdowa), postanowiłem wyliczyć średnie (każdy wypełniający ankietę dokonywał oceny w skali 1 – 5) dla każdego pytania, jakie zawierała ankieta. W podob-

ny sposób wyliczyłem średnią dla każdej edycji WON. Poniższa tabela przedstawia wyniki dla każdej edycji WON.

Tabela Nr 5. Wakacyjne Obozy Naukowe: Zestawienie zbiorcze wyników ankiet ewaluacyjnych uczestników WON

Edycja WON	Pytania zadane uczestnikom WON					
	Twoja opinia, jak oceniasz?					Twoja ogólna ocena WON
	a/ warunki i organizacja przyjazdu na WON	b/ sposób przedstawienia informacji o programie Obozu	c/ warunki zakwaterowania	c/ wyżywienie	d/ „atmosfera” podczas WON	
	Średnia ocen wystawionych przez uczestników w ankietach					
2009	3,75	4,04	3,47	3,59	4,57	4,66
2010	4,25	4,50	4,15	4,22	4,60	4,75
2011	4,01	4,85	4,25	4,30	4,70	4,70
2012	4,10	4,80	4,25	4,50	4,75	4,75
Średnia	4,03	4,55	4,03	4,15	4,65	4,71

Źródło: opracowanie własne na podstawie dokumentacji projektowej

Wyniki zawarte w tabeli wskazują, że średnia ocen dokonana przez uczniów uczestniczących w zajęciach poszczególnych edycji Wakacyjnych Obozów Naukowych przedstawia się następująco:

- **Warunki i organizację przyjazdu na Wakacyjne Obozy Naukowe** – ankietowani ocenili ogólnie na 4,03 – najwyższą notę wskazano dla edycji 2012 (4,10), najniższą zaś dla edycji 2009 (3,75). */Na takie oceny wpłynął m.in. fakt, że odległość od miejsca zamieszkania uczniów do miejsca obozu była odległa, stąd też podróż była długa i uciążliwa/.*
- **Sposób przedstawienia informacji o programie Obozu** – uzyskał średnią ogólną ocenę – 4,55; najwyższą notę wystawili uczestnicy edycji 2011 (4,85), najniższą edycji 2009 (4,04). */Na ocenę nieco powyżej czterech wpłynęły prawdopodobnie pojedyncze zarzuty, dotyczące bieżących zmian w programie edukacyjno-rekreacyjnym, podyktowane zmiennością pogody oraz nieprzewidywalnymi zmianami komunikacyjnymi/.*
- **Warunki zakwaterowania** – uzyskały wśród uczestników średnią ocenę ogólną – 4,03. Najwyższą notę wystawili uczestnicy edycji 2011 i 2012 odpowiednio po 4,25, najniższą uzyskała edycja 2009 – 3,47. */Uczestnicy kwestionowali głównie brak ła-*

zienek w niektórych pokojach, a także telewizorów i komputerów osobistych do korzystania w godzinach wieczornych/.

- **Wyżywienie** – uczestnicy ocenili średnio ogólnie na 4,15. Najwyższą notę uzyskała edycja 2012 – 4,50. Jedyne uczestnicy edycji 2009 wystawili ocenę poniżej 4, tj. – 3,59. /W wielu ocenach podkreślano zadawalający sposób podawania posiłków, wystrój stołówek. Jako „minus” wskazywano małe zróżnicowanie menu śniadań i kolacji/.
- **„Atmosfera” podczas WON** – wśród ankietowanych dla wszystkich edycji WON uzyskała średnią ocenę ogólną 4,65. Należy podkreślić, iż w żadnej z ankiet nie odnotowano ocen niższych jak 4. Najwyższą notę uzyskała edycja 2012 – 4,75, najniższą zaś edycja 2009 – 4,57. /Ankietowani podkreślali wspaniałą atmosferę, sprzyjającą integracji uczestników. Docenili współpracę kadry wychowawczej i merytorycznej oraz ich wysiłki zorganizowaniu uczniom atrakcyjnego pobytu/.
- **Ogólna ocena WON** – dla organizowanych czterech edycji , to 4,71. Wszystkie edycje otrzymały noty powyżej 4,66. Świadczy to, o tym, iż Wakacyjne Obozy Naukowe cieszyły się bardzo dobrą opinią wśród beneficjentów.

Rubrykę w ankiecie ewaluacyjnej >Ewentualne uwagi i sugestie<, wypełniło jedynie niewiele ponad 60% ankietowanych, pozostali pisali brak lub stawiali kreskę. Wśród nich odnajdziemy bardzo skrajne i minorowe uwagi i sugestie. Jednak są też takie, które bardzo pozytywnie odnoszą się do całości przedsięwzięcia, jakim była organizacja Wakacyjnych Obozów Naukowych. Szczegóły zapisów w ankietach (zapis oryginalny) przedstawia poniższa tabela:

Tabela Nr 5. Zestawienie zbiorcze „uwag i sugestii uczestników” Wakacyjnych Obozów Naukowych

brak Internetu i telewizji, mało wolnego czasu
brak łazienek w pokojach
było bardzo miło i sympatycznie
więcej wykładów na temat radzenia sobie na rynku pracy
jedzenie było nie za smaczne
jedzenie ciągle to same
kiepskie jedzenie
krótsza cisza nocna
lepsze zupy i drugie dania
lepszy pensjonat
mało czasu dla siebie
mało wolnego czasu
mało zwiedzania
mam nadzieję, że tu wrócę
miła atmosfera
młodzieżowo było
można by zostać dłużej
nie chce mi się wracać
nie ma zasięgu i nie mogę się dodzwonić
nie mam żadnych uwag
nie w każdym pokoju był kosz
niezrealizowany wyjazd na Słowację
obóz wg mnie jest odpowiedni

oby więcej takich obozów
pan, który prowadził zajęcia był uprzejmy w stosunku do nas i wszystko nam tłumaczył i pomagał
po godz. 23.00 pod prysznicem była zimna woda
po prostu było bardzo miło i przyjemnie
pogoda
poprawienie regulaminu w kwestii pomysłów (jakieś ograniczenie)
potrzeba więcej łazienek
słabe wyposażenie autokarów (brak klimatyzacji)
sposób prowadzenia zajęć był bardzo dobry
strasznie niewygodne łóżka
trochę brak organizacji i zgrania, ale byliśmy pierwszą grupą, także wybaczymy
więcej luzu,
więcej łazienek w pokojach
więcej wolnego czasu, łazienki
wyżywienie nie zawsze dobrze przygotowane
za mało wolnego czasu
za mało wolnego czasu
zajęcia były super jak i reszta obozu
zajęcia były trochę zbyt długie
zakwaterowanie mogło być lepsze...
zbyt małe pokoje
zbyt mało czasu wolnego
zbyt mało czasu wolnego i zwiedzania
zbyt wczesna godzina pobudki

Źródło: opracowanie własne na podstawie zbiorczych zestawień ankiet ewaluacyjnych (tekst w tabeli oryginalny – wg zapisu wypełniających ankiety ewaluacyjne)

Po przeanalizowaniu ww. raportów należy stwierdzić, iż zaproponowana uczniom w Projekcie taka forma uzupełniająca została przyjęta bardzo dobrze. Nie mniej jednak początkowo samo określenie „naukowe” było czynnikiem nieco „hamującym” rekrutację uczestników. Dopiero właściwa „akcja” wyjaśniająca, jak też praca nauczycieli wdrażających autorskie programy doprowadziły do tego, że forma WON „przyjęła się na dobre”. Świadczy o tym fakt, że było wiele szkół gdzie po pierwszej edycji było bardzo dużo chętnych do udziału w tego rodzaju zajęciach. Pozytywny efekt poszczególnych edycji, to także właściwy dobór form przekazywania i pozyskiwania wiedzy a także możliwość wypoczynku młodzieży.

3.6.2. *Koła Naukowe – rozwijające Kompetencje Kluczowe uczniów, jako tworzenie szkolnego ruchu naukowego*

Kolejną formułą realizacyjną w Projekcie były Koła Naukowe – rozwijające kompetencje kluczowe uczniów, jako tworzenie szkolnego ruchu naukowego. Bezpośrednimi opiekunami byli nauczyciele z danej szkoły uczestniczącej w Projekcie.

Zajęcia Kół Naukowych organizowano przede wszystkim w Wyższej Szkole Ekonomii i Innowacji w Lublinie – Lidera Projektu, jak też uczelniach Partnerskich. Wyjątkiem byli uczniowie i szkoły z województwa podkarpackiego, których część uczestniczyła w zajęciach we WSEI w Lublinie (uczniowie 6 szkół) oraz Wyższej Szkole Humanistyczno-Przyrodniczej w Sandomierzu (uczniowie 4 szkół). Stało się tak, dlatego iż Partnerem w Projekcie z woje-

wództwa podkarpackiego nie była Uczelnia wyższa a Podkarpackie Centrum Edukacji Nauczycieli w Rzeszowie.

Zajęcia Kół Naukowych realizowano w latach 2009 – 2012. Ogółem uczestniczyło w nich 3.354 uczniów (w roku 2009 – 1.710, 2010 – 437, 2011 – 640 oraz 2012 – 567) wszystkich kompetencji. Zrealizowano łączne – 5.880 godzin zajęć.

Po zakończeniu każdego semestru opracowywano stosowne raporty ewaluacyjne, które posłużyły poszczególnym Uczelniom na ocenę trafności treści przedmiotów będących w zakresie studiów na poszczególnych kierunkach. Uczelnie pozyskały także „swoisty” obraz poziomu nauczania w szkołach ponadgimnazjalnych z różnych środowisk i szkół Polski Wschodniej.

Prowadzona ewaluacja Kół Naukowych w układzie ogólnym zakładała:

- po pierwsze – zbadanie tego czy program Kół Naukowych zaproponowany młodzieży był trafny, jeżeli tak to, w jakim zakresie. Czy wymagał on zmian, jeżeli tak to, w jakim kierunku?
- po drugie – czy uczniowie potrafią posługiwać się podstawowymi pojęciami związanymi z poszczególnymi kompetencjami, a także czy potrafią zdobytą wiedzę zastosować w praktyce?

Ponadto w trakcie zajęć wykładowcy prowadzili stałą obserwację zaangażowania uczniów i analizowali efekty ich pracy. Uzupełnieniem tej obserwacji było przeprowadzanie przez wykładowców własnych ankiet ewaluacyjnych, dostosowanych do poszczególnych kompetencji.

Powyższe działania, jak też wyniki prowadzonej ewaluacji należy uznać za pozytywne. Świadczy o tym odsetek pozytywnych odpowiedzi w poszczególnych pytań stawianych w ankietach (zdecydowanie tak, raczej tak), tym bardziej, że dotyczyły one zagadnień merytorycznych, – zatem program Kół Naukowych można uznać za trafiony. Podobne wyniki daje ewaluacja w zakresie organizacji Kół Naukowych i jest zdecydowanie większa od negatywnych (raczej nie, zdecydowanie nie).

3.6.3. *Studium Kompetentnych Liderów uczeń/student*

Studium Kompetentnych Liderów (SKL) podobnie jak MIK było także zupełnie nową innowacyjną formułą umożliwiającą branie udziału w wybranych zajęciach na Uczelni z przedmiotów rozwijających i uzupełniających kompetencje kluczowe najzdolniejszych uczniów.

Celem tego działania było zapoznanie uczniów ze specyfiką zająć na uczelni wyższej, udział uczniów w zajęciach z wybranych przedmiotów a poprzez to rozwijanie kompetencji kluczowych.

Była to szczególna innowacja w Projekcie umożliwiająca udział uczniów szkół ponadgimnazjalnych w zajęciach objętych tokiem studiów na określonym kierunku prowadzonym przez Wyższą Szkołę Ekonomii i Innowacji w Lublinie, Uczelnie Partnerskie lub inne uczelnie w regionie wskazane przez uczniów.

Uczniowie zakwalifikowani do Programu Studium Kompetentnych Liderów wybrali blok przedmiotowy zgodny z ich zainteresowaniami i zdolnościami. Spośród przedmiotów prowadzonych w ramach działania SKL dużym zainteresowaniem cieszyła się matematyka i ekono-

nia. W drugim semestrze realizacji Programu SKL młodzież mogła skorzystać z nauki języków obcych.

W zajęciach w Wyższej Szkole Ekonomii i Innowacji w Lublinie uczestniczyli uczniowie z 12 szkół ponadgimnazjalnych z województw lubelskiego, podkarpackiego i świętokrzyskiego.

Podczas pobytu na Uczelniach, uczniowie objęci byli opieką przez wybranych pracowników szkoły wyższej i studentów wspierających ich w trakcie zajęć. Każda z Uczelni organizująca zajęcia zapewniała uczestnikom SKL kadre dydaktyczną, podręczniki i materiały potrzebne do realizacji zadań, wyżywienie i zakwaterowanie, zwrot kosztów dojazdu oraz dostęp do biblioteki i całego zaplecza informatyczno-technicznego.

Uczniowie zaliczali przedmioty zgodnie z regulaminem i zasadami obowiązującymi w danej Uczelni. Na tej podstawie przedmioty te będą zaliczone każdemu uczestnikowi SKL po warunkiem, że podejmie naukę w Uczelni na studiach I stopnia.

Udział w SKL wyróżniających się w swoich szkołach uczniów był dla nich przede wszystkim okazją do podwyższenia poziomu kompetencji kluczowych, zwiększenia dostępności do efektywnych i innowacyjnych form rozwijania kompetencji kluczowych.

Podczas dwusemestralnego trwania Programu SKL poza nauką i zdobywaniem wiedzy, młodzież poznawała specyfikę szkolnictwa wyższego, Uczelni oraz życia studenckiego poprzez uczestnictwo w zajęciach realizowanych zgodnie z programami studiów wyższych, samodzielne przygotowywanie się do zaliczania poszczególnych przedmiotów, a także z działalnością kół naukowych, samorządu studentów oraz innych organizacji studenckich.

Podobnie jak inne zadania realizowane w ramach Projektu zajęcia Studium Kompetentnych Liderów także objęto ewaluacją. Aby lepiej poznać i znaleźć odpowiedź na pytanie czy ta forma się „sprawdziła” postanowiono zastosować metodę wywiadu. Wydaje się, że bezpośrednia rozmowa z uczestnikami SKL będzie najbardziej miarodajną. Potwierdzeniem dla tej tezy niech będzie zamieszczony poniżej raport:

Raport

z przeprowadzonego wywiadu z uczniami uczestniczącymi w Studium Kompetentnych Liderów w WSEI w Lublinie

Przeprowadzono wywiady z chętnymi uczniami uczestniczącymi w zajęciach SKL w WSEI w Lublinie w **dniu 7. stycznia 2012 r**

Do udzielenia wywiadu zgłosiło się pięciu uczniów uczestniczących w zajęciach w ramach bloku matematycznego i sześciu bloku ekonomicznego. W trakcie rozmowy stawiano uczniom następujące pytania:

1. Czy możesz się przedstawić ?
2. Z jakiej jesteś szkoły i klasy?
3. Jakie są Twoje zainteresowania?
4. Gdzie wybierasz się na studia?
5. Co skłoniło Cię do udziału w zajęciach SKL?

6. Jakie były Twoje oczekiwania wobec udziału w tych zajęciach?
7. Który przedmiot/przedmioty interesują Cię najbardziej?
8. Co najbardziej podoba Ci się w zajęciach tego przedmiotu w trakcie SKL?
9. Czy zdecydowałbyś się po raz drugi na udział w tych zajęciach?
10. Czy planujesz kontynuację nauki na tej Uczelni?
11. Co powiesz swoim kolegom/koleżankom o udziale w tych zajęciach?
12. Czy chciałbyś jeszcze o czymś powiedzieć co Cię zainteresowało, co Ci się podoba?
13. Wyobraź sobie, że jesteś organizatorem takich zajęć, co byś zaproponował uczniom?

Wszyscy rozmówcy chętnie przedstawiali się. Nie chcieli być anonimowi. Chętnie mówili w jakich szkołach się uczą. Byli to uczniowie z ZSE w Chełmie, PSBiG w Lublinie, ZSZ w Pińczowie, ZSB w Lublinie, ZSNr 3 w Tomaszowie Lubelskim i ZSP w Parczewie, Zainteresowania uczniów są bardzo zróżnicowane. Wymieniali piłkę, teatr – uczeń jest czynnym aktorem grupy teatru miejskiego, sport, piłka nożna, siatkówka II, szachy – jest jedną z najlepszych osób w szkole, przyroda, kompozycje kwiatowe, malarstwo, muzyka, jeden z uczniów potrafi grać na wszystkich instrumentach, inny lubi słuchać muzyki poważnej i śpiewać, uczy się też śpiewu, zwierzęta, jazda konna, stare motocykle (posiada motocykl SOKÓŁ), motoryzacja (I), filmy psychologiczne i horrory, piłka ręczna.

Na tak zadane pytania udzielano następujące odpowiedzi:

Gdzie wybierasz się na studia? – uczniowie udzielali następujących odpowiedzi:

- Politechnika Warszawska – geodezja
- PWST – Warszawa
- Politechnika Świętokrzyska – budownictwo,
- Nie wiem ale Lublin,
- WSEI w Lublinie
- Politechnika Świętokrzyska lub WSP w Szczytnie,
- Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie;
- Tak, ale nie wiem gdzie – dwie osoby
- Tak na inżynierskie,
- UE w Poznaniu,
- Wyższą Szkołę Policyjną

Wszyscy rozmówcy twierdzili, że wybierają się na studia wyższe. Potrafili podać konkretne kierunki i uczelnie.

Co skłoniło Cię do udziału w zajęciach SKL?

Chęć rozszerzenia wiedzy, chciałem zobaczyć jak jest na studiach, wychowawczyni, rozmowy w szkole, rozmowy w szkole, zainteresowanie, chęć zobaczenia jak jest na studiach, dyrektor szkoły, przedstawione korzyści ale jest zawiedziony bo liczył na zaliczenia wybranych przedmiotów w innych uczelniach, zgłosiłam się sama bo lubi nowości, sama się zgłosiła bo

wierzyła, że każda wiedza jej się przyda, ciekawość I, chęć sprawdzenia swoich wiadomości – zgłosił się sam, zainteresowanie nauką.

Jakie były Twoje oczekiwania wobec udziału w tych zajęciach?

Poszerzenie wiedzy z matematyki i języka angielskiego, uzyskanie punktów ECTS, lepiej przygotować się do matury, sprawdzenie jak „zafunkcjonuję” w innej grupie, poznanie życia studenckiego – dwie osoby, ciekawość, nie miałem żadnych oczekiwań, chciałem zobaczyć jak jest na uczelni – może się przyda – dwie osoby, czuje się oszukany i nie widzi sensu takiego jeżdżenia.

Który przedmiot/przedmioty interesują Cię najbardziej?

Matematyka, geodezyjne, język angielski, fizyka (IV miejsce w Ogólnopolskiej Olimpiadzie Fizycznej), matematyka, geografia, WOS, przedsiębiorczość, biologia, projektowanie, instalacje budowlane, WOS, matematyka, j. polski, rachunkowość, matematyka, historia, j. polski, geografia, matematyka.

Co najbardziej podoba Ci się w zajęciach tych przedmiotów w trakcie SKL?

Podejście nauczycieli – dwie osoby, pozytywne energia i sposób prowadzenia zajęć z socjologii, socjologia, tematyka zajęć i prowadzenie – trzy osoby, dobre przekazywanie wiedzy, zarządzanie w Polsce i na świecie, dobra opieka, organizacja, wszystko, (źle jest na matematyce – nie rozumieją, uciekają wykładowca nie słucha, brak odpowiedzi na pytania,), sposób prowadzenia, prawoznawstwo, socjologia, wszystko jest atrakcyjne.

Czy zdecydowałbyś się po raz drugi na udział w tych zajęciach?

Tak – siedem osób, raczej tak, nie – dwie osoby i jedna osoba – musiałbym znać wcześniej plan.

Czy planujesz kontynuację nauki na tej Uczelni?

Nie ma mojego kierunku – dwie osoby, tak – sześć osób, nie – dwie osoby, tak ale jest płatna.

Co powiesz swoim kolegom/koleżankom o udziale w tych zajęciach?

Wiele mi to daje i mobilizuje do nauki, to mi się przyda, że jest fajnie – pięć osób, że jest normalnie ale po zajęciach z socjologii powiem, że jest bardzo fajnie, jest dobrze, żeby żalowali że nie są na zajęciach, interesujące wykłady, to dobra inwestycja w siebie, zawsze się czegoś ucze.

Czy chciałbyś jeszcze o czymś powiedzieć, co Cię zainteresowało, co Ci się podoba?

Profesjonalne podejście, dobra obsługa i organizacja, dobry hotel, atmosfera, jest ciekawie, jest zadowolony, dobre podejście do ucznia/studenta, nowe znajomości, nowe rzeczy, nowy sposób prowadzenia zajęć, socjologia, fajnie, interesujące wykłady, to fajna inwestycja w siebie, zajęcia, organizacja, całość, klimat, fajni wykładowcy, Dora organizacja, zajęcia inspirują mnie do nauki, najfajniejszy prof. Żmigrodzki,

Wyobraź sobie, że jesteś organizatorem takich zajęć, co byś zaproponował uczniom?

Inny plan zajęć – nie 6 godzin matematyki z rana, to samo, wyjazdy, nic bym nie zmieniał, kontynuowałbym zajęcia kulturalne – cztery osoby, ustaliłbym założenia dla wszystkich jedna-

kowe, plan zajęć – nie 5-6 godzin z jednego przedmiotu, więcej wyjść, spotkanie integracyjne, wyjścia do kina i teatru, organizacja wolnego czasu zgodnie z życzeniami osób.

Bardzo istotne są wypowiedzi uczniów dotyczące własnych zainteresowań. Wśród rozmówców nie było ani jednej osoby, która nie realizowałaby się w dodatkowych zajęciach.

Na podkreślenie zasługuje fakt, że prawie wszyscy mają sprecyzowane plany odnośnie kontynuowania nauki, charakteryzuje ich ciekawość poznawania czegoś nowego ale i zdobywania nowej wiedzy.

Omawiając przedmioty, które ich interesują odnosili się do przedmiotów realizowanych w ramach zajęć w szkole i do poszczególnych przedmiotów prowadzonych na uczelni. Podkreślali inny sposób prowadzenia zajęć przez wykładowców i ich podejście do słuchaczy. Zwracali również uwagę na interesującą ich tematykę zajęć i ciekawie przekazywaną wiedzę. Wszyscy powiedzą swoim kolegom, że warto było podjąć takie wyzwanie. Niektóre wypowiedzi postrzegam jako bardzo dojrzałe dokonujące jednocześnie samooceny. Wszyscy rozmówcy są zadowoleni z poznania nowych kolegów, z zajęć integracyjnych i możliwości „zafunkcjonowania” w nowych grupach.

Bardzo interesujące były wypowiedzi uczniów dotyczące ich wcielenia się w rolę organizatora podobnych zajęć. Niektórych wprawiało to w zakłopotanie i mówili tylko, że jest fajnie. Inni podawali swoje propozycje dotyczące organizacji zajęć merytorycznych i kulturalno – oświatowych.

Odpowiedzi na tak sformułowane pytania dały organizatorom Studium Kompetentnych Liderów bardzo dużo cennych wiadomości. Przynajmniej stały się one dobrym materiałem zarówno dla Uczelni, na których odbywały się zajęcia, jak też Lidera i Partnerów w Projekcie. Pierwsi mogli poznać np. Czy kierunki, jakie wybrali uczniowie są „trafione”? Czy forma i treść prowadzonych zajęć odpowiadają ludziom młodym i mają przysłowiowe „wzięcie” na rynku? Co można po ukończeniu tej Uczelni robić? itd. Ci drudzy tzn. Lider i Partnerzy zajmujący się głównie aplikacją środków unijnych mogli się dowiedzieć jak planować w przyszłości „pisanie” projektów edukacyjnych, tych skierowanych do młodzieży ze szkół ponadgimnazjalnych, jak też młodzieży akademickiej. Potwierdzenie znajdziemy m.in. w załączonym raporcie z wywiadu z uczestnikami SKL.

Powyższe fakty potwierdzają, że zastosowane narzędzia ewaluacyjne w trakcie realizacji Projektu „zdały” egzamin. Wypełniła się, bowiem istota ewaluacji wewnętrznej. Sądę, że ukazanie dalszych jej aspektów przy opisie kolejnych przedsięwzięć projektowych w pełni potwierdzi postawioną tezę.

3.7. Uzupełniające formy rozwoju kompetencji kluczowych egzemplifikujące zdobyty potencjał uczniów na zasadzie CHECK WITHIN (sprawdzenie w ramach konkretnych przedsięwzięć)

Oprócz nauczania kompetencji kluczowych dla ich właściwej asymilacji przez uczniów niezbędne było „spraktykowanie” umiejętności uczniów w ramach konkretnych przedsięwzięć. Zadanie to polegało na realizacji dwóch form rozwijania kompetencji kluczowych.

3.7.1. *Przedsiębiorstwo Symulacyjne*

Zadanie to realizowano, jako element procesu asymilacji kompetencji kluczowych. W ogólnym zarysie polegało ono na doskonaleniu uczniów zdobytej wiedzy i umiejętności w praktycznym „prowadzeniu” firmy.

W celu właściwego przebiegu realizacji tego zadania zostały podjęte dwa ważne zadania merytoryczne i logistyczne działania:

- opracowano grę internetową „Skok ku karierze” umożliwiającą uczniom i nauczycielom doskonalszą praktycznie realizację autorskich programów nauczania w ramach każdej z czterech Kompetencji Kluczowych. Pozwalała ona na doskonalenie i utrwalenie zdobytych wiadomości przez uczniów,
- w grudniu 2010 roku przeszkolono wszystkich nauczycieli w zakresie posługiwania się w/w grą internetową.

Dla uczniów zorganizowano dwie edycje zajęć wyjazdowych podczas ferii zimowych, pierwsza edycja odbyła się w roku szkolnym 2010/2011, druga natomiast 2011/2012. Uczestniczyli w niej w pierwszej kolejności 10 uczniów wyróżniających się w nauce oraz aktywnością w trakcie zajęć wprowadzających w realia przedsiębiorstwa symulacyjnego.

Celem sprawdzenia nabytej wiedzy i umiejętności z zakresu funkcjonowania oraz obsługi wspomnianej gry symulacyjnej, sposobu organizacji i prowadzenia zajęć, a także warunków socjalno bytowych oraz transportu opracowano i przeprowadzono ewaluację wykorzystując w tym celu stosowną ankietę. Natomiast dla sprawdzenia umiejętności funkcjonowania uczniów w przedsiębiorstwie opracowano arkusz obserwacji uczniów dla trenerów. Każdy z trenerów prowadzący zajęcia z daną grupą oceniał sposób radzenia sobie uczniów w pełnieniu ról w Przedsiębiorstwie Symulacyjnym a także wiedzę merytoryczną i umiejętności podejmowania decyzji w określonych „biznesowych” sytuacjach – każde ‘stanowisko w firmie’ wymagało wielu umiejętności z zakresu wszystkich Kompetencji Kluczowych. Ogólnie rzecz biorąc wg opinii trenerów wiedza z zakresu poszczególnych obszarów działania firmy uczniów była zadawalająca. Najwięcej problemów sprawiało uczniom kontrola nad zaplanowanym wcześniej działaniem. Typowym przykładem prowadzonej ewaluacji w ramach tego przedsięwzięcia niech będzie raport (wraz z ankietą – patrz załącznik nr 2.2) przeprowadzony wśród uczestników rozgrywek finałowych:

Raport

z przeprowadzonej ewaluacji wśród uczestników rozgrywek finałowych „Przedsiębiorstwa Symulacyjnego.

W dniach 21 i 22 kwietnia 2012 roku, w Wyższej Szkole Ekonomii i Innowacji w Lublinie odbyły się dwudniowe rozgrywki z „Przedsiębiorstwa symulacyjnego”, realizowanych w ramach projektu „SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI. Program rozwijania umiejętności uczniów Szkół Polski Wschodniej”.

Do realizacji zajęć przygotowujących uczniów do zakładania, prowadzenia i zarządzania przedsiębiorstwem wykorzystano grę „SKOK KU KARIERZE”. W ramach realizacji tego działania uczniowie uczestniczyli w zajęciach organizowanych w grupach dla poszczególnych kompetencji w swoich szkołach oraz w zajęciach wyjazdowych organizowanych dla uczniów

w poszczególnych województwach. Po zakończeniu zajęć przygotowujących zainteresowanych uczniów do posługiwania się grą symulacyjną zorganizowane zostały rozgrywki wewnątrzszkolne, na podstawie których z każdej szkoły wyłoniony został, najlepszy czteroosobowy zespół. W międzyczasie uczniowie mieli możliwość posługiwania się grą w ramach zajęć pozalekcyjnych pracując indywidualnie lub w zespołach koleżeńskich. Zwycięskie zespoły z poszczególnych szkół wzięły udział w rozgrywkach wojewódzkich. Zwycięskie, czteroosobowe grupy z poszczególnych województw, spotkały się na rozrywkach finałowych. W trakcie tego finałowego spotkania, dwudziestu uczniów, wykorzystując grę symulacyjną walczyło o tytuł najlepszego przedsiębiorcy. Uczestnikami rozgrywek byli uczniowie z klas objętych projektem. Kompetencję przedsiębiorczość reprezentowało czterech uczniów, matematykę ośmiu, informatykę pięć osób oraz język niemiecki trzy osoby.

Wśród uczestników rozgrywek finałowych przeprowadzono ankietę ewaluacyjną (załącznik nr1). Uczniowie zapytani zostali o ich wiedzę i umiejętności w zakresie działalności firmy, ale głównie pytano o umiejętności uniwersalne dotyczące organizowania pracy własnej i pracy w zespole, planowania, realizowania i kontrolowania przydzielonych zadań, podejmowania decyzji oraz komunikowania się i współpracy w zespole.

Najwyżej ocenili uczniowie swoje umiejętności dotyczące organizowania i współpracy w zespole, komunikowania się oraz realizowania i kontrolowania przydzielonych zadań. Wszyscy uczniowie ocenili określili swoje umiejętności jako bardzo wysokie i dobre.

Umiejętności organizowania własnej pracy zostały ocenione przez ośmiu uczniów jako bardzo wysokie. Tyle samo osób oceniło ich poziom jako dobry, jedna osoba jako średni i jedna osoba jako niedostateczny.

Stan wiedzy i umiejętności dotyczący działalności firm tylko 6 osób (30%) określiło jako bardzo wysoki, 11 uczniów (55%) jako dobry ale 3 osoby (15 %) jako średni.

Zestawienie wyników:

1. Na pytanie – Proszę ocenić, w jakim stopniu opanowałeś wiedzę i umiejętności przedstawione poniżej, poprzez wstawienie odpowiedniej oceny obok zagadnienia *-(5 – w stopniu bardzo wysokim, 4 – w stopniu dobrym, 3 – w stopniu średnim, 2 – w stopniu niedostatecznym, 1- nie rozumiem tych pojęć – wstaw obok stwierdzenia wybraną przez siebie ocenę, odpowiedzi przedstawiały się następująco:*

Zagadnienia do oceny	Oceny				
	5	4	3	2	1
Obszary działalności firm	6	11	3		
Organizowanie pracy własnej	8	8	3	1	
Organizowanie pracy zespołu	12	6	2		
Realizowanie przydzielonych zadań	10	10			
Kontrolowanie realizacji zaplanowanych działań	11	8	1		
Podejmowanie decyzji	10	9	1		
Współpraca w zespole	16	4			
Komunikowanie się z kolegami	17	2	1		
Inne, jakie					

W trakcie zapoznawania się i wykorzystywania gry do poznawania zasad funkcjonowania przedsiębiorstwa uczniowie pełnili różne funkcje. Najczęściej była to funkcja prezesa zarządu, głównego księgowego, szefa produkcji i kierownika transportu.

2. Oceniając tematykę i sposób zdobywania wiedzy uczniowie, zgodnie z poniżej umieszczonym pytaniem, udzielili następujących odpowiedzi:

TWOJA OCENA TEMATYKI I SPOSOBU ZDOBYWANIA WIEDZY I UMIEJĘTNOŚCI

/wstaw znak x w miejsce odpowiadające Twojej ocenie /

	Przedmiot oceny	zdecyd. tak	raczej tak	raczej nie	zdecyd. nie
1	Czy tematyka zajęć jest dla Ciebie interesująca?	5	13	2	
2	Czy treści są dla Ciebie zrozumiałe?	13	6	1	
3	Czy, w trakcie zajęć w szkole, treści przekazywane były w interesujący sposób?	6	14		
4	Czy, w trakcie zajęć wjazdowych, treści przekazywane były w interesujący sposób?	8	12		
5	Czy, miałeś/ miałaś możliwość aktywnie uczestniczyć w zajęciach szkolnych?	17	3		
6	Czy, miałeś/ miałaś możliwość aktywnie uczestniczyć w zajęciach wjazdowych?	12	8		
7	Czy, miałeś/ miałaś możliwość uzyskiwać pomoc Nauczyciela w trakcie przygotowywania się do poszczególnych etapów rozgrywek?	8	12		
8	Czy, miałeś/ miałaś możliwość uzyskiwać pomoc Nauczyciela w trakcie prowadzonych rozgrywek ?	8	8	1	3
9	Czy uczestniczyłaś/eś w zajęciach Przedsiębiorstwa Symulacyjnego prowadzonych w Twojej szkole?	Tak – (20 osób)		Nie	
10	Czy samodzielnie korzystałaś/eś z aplikacji Internetowej tej gry?	Tak – (17 osób)		Nie (3)	
11	Czy prowadziłaś/eś grę symulacyjną z kolegami w swoim wolnym czasie?	Tak – (16 osób)		Nie (4)	

Wszyscy respondenci uczestniczyli w zajęciach „Przedsiębiorstwa symulacyjnego” prowadzonych w ich szkołach. Tylko dwie osoby pracowały indywidualnie wykorzystując grę internetową i tylko dwie grały ze swoimi kolegami po zajęciach szkolnych.

Wszyscy uczestnicy rozgrywek finałowych stwierdzili, że treści, zarówno w trakcie zajęć wjazdowych jak i zajęć w szkołach, przekazywane były w interesujący sposób i wszyscy mogli aktywnie uczestniczyć w tych zajęciach. Z rozumieniem przekazywanych informacji miała problemy tylko jedna osoba. Każdy uczeń mógł uzyskać pomoc od nauczyciela w trakcie przygotowywania się do poszczególnych etapów rozgrywek. W trakcie rozgrywek tylko 4 osoby nie korzystało z pomocy nauczyciela.

Interesujący jest fakt, że dla dwóch osób spośród badanych tematyka zajęć była nieinteresująca.

Wnioski

1. Organizowanie rozgrywek w grupach pozwoliło na kształtowanie umiejętności współpracy i komunikowania się.
2. Korzystanie z gry symulacyjnej nie wymagało dużego zasobu wiedzy o funkcjonowaniu przedsiębiorstwa.
3. Udział w rozgrywkach znacząco wpłynął na kształtowanie kompetencji kluczowych;
4. Najlepsze wyniki w korzystaniu z gry internetowej uzyskali uczniowie z klas, w których nacisk jest położony na kształtowanie kompetencji matematycznych.

Rekomendacje:

1. Należy możliwie często organizować zajęcia umożliwiające praktyczne działanie uczniom.
2. Organizowanie zajęć w grupach pozwala na kształtowanie kompetencji kluczowych.

Wyniki ewaluacji zostały przekazane do kierownictwa Projektu, jak też dyrekcji poszczególnych szkół, aby w przypadku późniejszego wykorzystywania programów autorskich i gry w innych klasach mogli dokonać ewentualnych korekt.

Prowadzona ewaluacja wspomnianych powyżej szkoleń i zajęć wyjazdowych dała odpowiedź na pytanie: czy założony cel teoretyczny i praktyczny zostanie osiągnięty?. Z opinii nauczycieli, jak też uczniów wynika, że taki sposób realizacji Przedsiębiorstwa Symulacyjnego jako zadania w Projekcie i podjęte działania były właściwe i zasadne.

3.7.2. Przedsięwzięcie egzemplifikujące nabycie kompetencji kluczowych „Granty dla Szkół”

Zadanie to miało na celu głównie wykorzystanie nabytych przez uczniów umiejętności w praktycznym jej wykorzystaniu. Pozwoliło ono na pełne sprawdzenie zakresu i skali zdobytych kompetencji kluczowych przez uczniów. W praktyce uczniowie w każdej szkole w zakresie każdej kompetencji realizowali ten etap w formie opracowania „projektu” w ramach konkursu, uzyskania grantu, jako nagrody oraz organizacji i zarządzania przedsięwzięciem przy wykorzystaniu zdobytych wcześniej kompetencji kluczowych. Rywalizowano o 50 grantów – po jednym dla każdej ze szkół, średnio po 10 tysięcy złotych. W praktyce oznaczało to, że w każdej szkole uczniowie klas w ramach poszczególnych Kompetencji Kluczowych rywalizowali o to, która z nich go otrzyma. Analizując przygotowane przez uczniów Projekty (wypełniane w generatorze) można powiedzieć, iż była to dobra metoda i okazja dla uczniów do nauczania, w jaki sposób można pozyskiwać środki? Jak pisać dokumenty aplikacyjne?

Swoistym narzędziem ewaluacyjnym tego zadania była ocena przygotowanych przez uczniów – przy współpracy nauczycieli i Koordynatora tego zadania – często napotymano, bowiem na trudności, który dokument aplikacyjny (Projekt) wybrać. Fakty te potwierdzają, że uczniowie całkiem poważnie podeszli do tematu. Okazało się, że forma „zabawy-rywalizacji” przeobraziła się w profesjonalizm uczestniczących w tym przedsięwzięciu uczniów. Każdy zespół chciał wygrać, a przede wszystkim udowodnić, że to jego Projekt jest najlepszy.

ROZDZIAŁ 5

PODSUMOWANIE

Ewaluacja wewnętrzna, zwana również autoewaluacją, to jeden z filarów nowego systemu nadzoru pedagogicznego w szkołach i placówkach oświatowych. Celem nadrzędnym tego systemu jest wsparcie szkół w rozwoju i podnoszenie jakości edukacji. Do jego osiągnięcia niezbędna jest autorefleksja i analiza własnych działań, dokonywana przez nauczycieli i dyrektorów szkół.

Udział szkół w realizacji Projektu „Szkoła Kluczowych Kompetencji. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej”, a przede wszystkim nauczycieli na pewno był doskonałym przykładem i okazją do osiągnięcia tego celu. W tym właśnie miała w swoim założeniu pomóc autoewaluacja, która odpowiednio przeprowadzona dała odpowiedź na dwa zasadnicze pytania: gdzie jesteśmy i w jakim kierunku iść, aby się dalej rozwijać?

W opinii wszystkich realizujących Projekt, jego twórcom udało się zaplanować i zrealizować takie zajęcia, które cieszyły się wśród uczniów ogromną popularnością. Tak zrealizowane zajęcia wpływały na rozwój ich kompetencji kluczowych. Trudno jednak wskazać jedno działanie, które było dla uczniów najbardziej atrakcyjne i rozwijające. Wiadomo, że decydujący wpływ na ocenę poszczególnych form zajęć miał rodzaj realizowanej kompetencji kluczowej.

Wiadomo też, że każda z Kompetencji Kluczowych była realizowana w innej klasie. Miało to wpływ na to, że zajęcia realizowane poza szkołą cieszyły się „różnym powodzeniem”. W klasach gdzie realizowano programy autorskie z zakresu przedsiębiorczości zajęcia z Przedsiębiorstwa Symulacyjnego i Wakacyjnych Obozów Naukowych „stawiano” na pierwszym planie. Z kolei w klasach, w których wdrażano program z technologii informacyjnej zdecydowanym powodzeniem cieszyły się Koła Naukowe, jak też Studium Kompetentnych Liderów. „Matematycy” także optowali podobnie, choć Wakacyjne Obozy Naukowe ocenili bardzo wysoko, szczególnie za ich innowacyjną i atrakcyjną realizację.

Porównując ocenę nauczycieli i uczniów tym zakresie, to bezapelacyjnie wszystkie zajęcia w oczach uczniów były atrakcyjne i na swój sposób prowadziły do rozwoju ich wiodącej kompetencji kluczowej, nauczyciele w swojej ocenie byli bardziej sceptyczni.

Uczniowie największym uznaniem darzyli zajęcia wyjazdowe, dzięki którym mieli możliwość nie tylko zdobywania nowej wiedzy i poszerzania swoich umiejętności, ale także poznania i zwiedzenia nieznanych dotąd miejsc czy nawiązania nowych znajomości – łączyły, więc w sobie przyjemne z pożytecznym. Najistotniejsze jest jednak to, że w ocenie uczniów, każde z oferowanych im działań przyniosło wymierne korzyści.

Możliwość uczestnictwa uczniów w zajęciach w ramach Wakacyjnych Obozów Naukowych pozwoliła im nie tylko poszerzać wiedzę, ale też aktywnie wypoczywać. Szczególnie cenili to sobie ci, którzy pochodzili z mniej zamożnych rodzin, dla nich często była to jedna i jedyna możliwość wyjazdu poza swoje miejsce zamieszkania. Pobyt na WON był także okazją nawiązania nowych kontaktów i nowych miejsc.

Podobne oceny wyrażają także uczniowie-uczestnicy Studium Kompetentnych Liderów i Kół Naukowych. Pierwsi mieli okazję do sprawdzenia swojej wiedzy podczas odbywających się sesji. Mogli poczuć się jak prawdziwi studenci i sprawdzić czy dany kierunek studiów jest tym, w którym w dalszym ciągu chcieliby się rozwijać. Stali się bardziej pewni siebie, swoich umiejętności, a poza tym dojrzały do świadomego kierowania swoim życiem zawodowym. Drużdy zapoznali się ze specyfiką wyższej uczelni, poznać „studenckie” życie i zwyczaje, zobaczyć, w jaki sposób prowadzone są wykłady czy poczuć atmosferę panującą na studiach. Mieli także możliwość uczestniczenia w ciekawych wykładach, które zdecydowanie wykraczały poza program nauczania szkolnego. Zajęcia te zdecydowanie różniły się od tych w szkole, przede wszystkim, dlatego, że oprócz teorii, bardzo dużą wagę przykładano do praktycznego zastosowania zdobytych informacji. Pozytywnym aspektem tych zajęć było także rozwijanie u młodzieży umiejętności pracy zespołowej, dzięki której wspólnie wypracowywali konstruktywne rozwiązania. Praca w grupie, podejmowanie decyzji pozytywnie wpłynęła na postawę uczniów, stali się bardziej dojrzały, łatwiej radzili sobie ze stresem. Potwierdza to także analiza raportów ewaluacyjnych.

Jeżeli mówimy o Projekcie, to nie sposób pominąć znaczenia wkładu nauczycieli prowadzących zajęcia z kompetencji kluczowych. Dzięki stworzonym przez nich programom autorskim możliwe było dostosowanie treści nauczania do poziomu klas, co często skutkowało jego wyrównaniem. Prowadzona ewaluacja oraz stałe kontakty z Koordynatorami Merytorycznymi poszczególnych kompetencji, spowodowały, że nauczyciele mogli wzbogacać swoje programy autorskie o nowe metody pracy i rozwijające spotkania np. z lokalnymi przedsiębiorcami czy pracownikami innych instytucji.

Podobnie można powiedzieć także o tym, iż bardzo ważne i nieocenione w rozwoju kompetencji kluczowych było także otrzymanie przez szkoły, nauczycieli, jak i uczniów wielu pomocy naukowych, które uatrakcyjniały zajęcia lekcyjne, umożliwiały wprowadzenie nowoczesnych metod pracy przez nauczycieli prowadzących, jak też motywowały uczniów do pracy i większego zaangażowania w naukę.

Realizacja Projektu „*Szkoła Kluczowych Kompetencji. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej*” oprócz aspektów pozytywnych napotykała także na przeszkody. Nie sposób ich się ustrzec przy tak wielkim przedsięwzięciu. Pojawiały się one zarówno w logistyce, jak też w merytoryce. Logistyczne likwidowano na bieżąco, natomiast merytoryczne dotyczyły w głównej mierze dokumentowania realizowanych zajęć. Prowadzący zajęcia nauczyciele, czy też Szkolni Administratorzy Projektu nie zawsze na czas wykonywali odpowiednie dokumenty, narzekając na zbyt rozbudowaną „biurokrację” w Projekcie.. Nie mniej jednak wszystkie „strony” – organizatorzy i realizatorzy – uczestniczący w realizacji Projektu byli wzajemnie wyrozumiali. W miarę upływu czasu wszelkie mankamenty związane z realizacją poszczególnych zadań wyeliminowano niemal do zera. Każda ze stron zdawała sobie z tego sprawę, że jest to Projekt unijny i że wszelkie działania podejmowane w jego ramach podlegają kontroli, stąd też jest to konieczne.

Podsumowując wszystkie działania realizowane w ramach Projektu „*Szkoła Kluczowych Kompetencji. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej*” należy stwierdzić że był on dla wszystkich uczestników bardzo korzystny, a jej ostateczni beneficjenci, tj. uczniowie zyskali bardzo wiele. I tak:

- poszerzyli swoją wiedzę ogólną, wzbogacając ją także o nowe wiadomości i doświadczenie,
- stali się samodzielniejsi i bardziej odpowiedzialni,
- nabyli nowe umiejętności, są bardziej otwarci na otaczającą ich rzeczywistość,
- potrafią pracować w grupie, wspólnie podejmować decyzje w ważnych dla społeczności sprawach,
- są lepiej przygotowani na czekające ich wyzwania, m.in. te dotyczące rynku pracy.

Podobnie można i należy powiedzieć o prowadzonej ewaluacji. Ona sama, jak też realizacja zadań projektowych na pewno dają odpowiedź na zadane we wstępie pytania.

Wyniki ewaluacji wykorzystano do:

- zbadania, w jakim stopniu podejmowane działania przyczyniają się do osiągnięcia założonych celów Projektu,
- zbadania postępów realizacji Projektu oraz identyfikowania ewentualnych zagrożeń dla osiągnięcia celów,
- refleksji nad tym czy jakiś inny typ działań mógłby być bardziej skuteczny dla osiągnięcia założonych celów,
- diagnozy, czy realizowane działania prowadzone są optymalnie, tzn. czy koszty działań (finansowe, czasowe itp.) równoważą płynące z nich korzyści,
- zbadania zgodności realizowanych działań, z oczekiwaniami i potrzebami odbiorców,
- zbadania skuteczności zarządzania i koordynowania pracy zespołu projektowego oraz oceny jego potencjału,
- zbadania skuteczności przyjętych procedur.

Ponadto należy podkreślić, że główny cel Projektu został osiągnięty, bo każda odniesiona przez uczniów korzyść z pewnością przyczyni się do podniesienia ich pewności siebie i odpowiednio zaowocuje w niedalekiej przyszłości. Temu, że w efekcie osiągnięto cel główny na pewno w dużej mierze przyczyniła się prowadzona ewaluacja wewnętrzna.

Bibliografia

1. M. Łotys „*Ewaluacja i rozliczanie projektów*” broszura Fundacji Wspomagania Wsi.
2. „*Ewaluacja w pracy metodą projektów*”, PAJP, Pozaformalna Akademia Jakości Projektów, Pakiet Edukacyjny cz. 4.
3. A. Olszańska-Walkowicz, M. Plebańska, H. Szaleniec, „*O kompetencjach kluczowych, e-learningu i metodzie projektów*”, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne Spółka Akcyjna, Warszawa 2009.
4. Dokumentacja Projektu „*Szkoła Kluczowych Kompetencji. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej*”, Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie, 2008 r.
5. E. Tłowińska-Królikowska, (red.), „*Ewaluacja >Krok po Kroku<*”, Wydawnictwa CODN, 2002 r.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik Nr 1. Słownik terminów związanych z ewaluacją

Załącznik Nr 2. Wybrane (przykładowe) narzędzia ewaluacyjne

Załącznik Nr 3. Wybrane (przykładowe) wzory tabel wykorzystywanych przy opracowaniu raportów ewaluacyjnych

Załącznik nr 1

Słownik terminów związanych z ewaluacją

Termin	Objaśnienie
Analiza	Faza procesu ewaluacyjnego, polegająca na interpretacji danych. Wyróżniamy analizę: ilościową: dotyczy opracowywania danych ilościowych – zebranych za pomocą ankiet, czy kwestionariuszy wywiadu jakościową: dotyczy opracowywania danych jakościowych uzyskanych na podstawie obserwacji czy wywiadów swobodnych.
Analiza treści	Opiera się na poszukiwaniu danych i informacji już istniejących w przekazach ludzkich, np. artykułach prasowych, książkach, stronach internetowych oraz na poddawaniu ich odpowiedniej analizie.
Ankieta	To standaryzowana metoda otrzymywania informacji od respondenta, która nie wymaga obecności ankietera. Badany samodzielnie wypełnia kwestionariusz ankiety. Wyróżniamy m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • ankietę audytoryjną – wypełnianą przez dużą ilość osób równocześnie • ankietę pocztową – przesyłaną do badanych pocztą • ankietę internetową – przesyłana pocztą elektroniczną lub zamieszczana na stronach internetowych
Ankieter	Osoba prowadząca wywiad kwestionariuszowy lub wywiad swobodny z respondentem. Zaletą badań z ankieterem jest możliwość kontrolowania przebiegu badania oraz możliwość rozszerzenia badania o nowo pojawiające się wątki. Brak ankietera w przypadku np. ankiet powoduje większą szczerłość u badanych wynikającą z anonimowości, z drugiej strony ankiety takie mogą zawierać braki, gdyż respondenci mogą nie udzielić odpowiedzi na wszystkie pytania i uzyskane dane będą niepełne.
Dane pierwotne	Dane zebrane w trakcie badania. Dane te nie istnieją w momencie rozpoczęcia procesu, są zbierane podczas badań.
Dane wtórne	Dane zastane istniejące już podczas badania. Są to zazwyczaj teksty, artykuły prasowe, przeprowadzone już wcześniej badania. Dane te można wykorzystać podczas procesu ewaluacji.
Ewaluacja końcowa	Ewaluacja dokonywana po zakończeniu realizowanego projektu, której głównym celem jest określenie jego długotrwałych efektów, powstałych w wyniku wdrażania danego projektu, w tym wielkości zaangażowanych środków, skuteczności i efektywności.
Ewaluacja okresowa	Ewaluacja dokonywana w trakcie realizowania projektu, np. w połowie jego trwania. Celem ewaluacji okresowej jest oszacowanie stopnia osiągnięcia zakładanych rezultatów, określenie także czy występują jakieś problemy w realizacji działań. Jeśli tak, ewaluacja pomoże nam je na bieżąco rozwiązywać.

Termin	Objaśnienie
Ewaluacja rezultatów	Procedura ewaluacyjna podejmowana z punktu widzenia zakładanych rezultatów programu w celu weryfikacji jego efektywności.
Ewaluacja wewnętrzna	Prowadzona przez wykwalifikowane osoby z instytucji/organizacji odpowiedzialnej za realizację projektu/programu (swoista autorefleksja – Autoewaluacja). Zaleca się, aby tego typu ewaluacji nie prowadziły osoby bezpośrednio zaangażowane w realizację projektu, w celu uzyskania obiektywnych danych.
Ewaluacja zarządzania	Ewaluacja podejmowana z punktu widzenia sposobu zarządzania projektem – bardzo często badaniu poddawany jest zespół realizujący projekt.
Ewaluacja zewnętrzna	Badanie ewaluacyjne zlecane jest niezależnym ekspertom spoza organizacji/instytucji realizującej projekt/program. W praktyce najczęściej stosowana.
Ewaluator	To osoba lub zespół osób przeprowadzający ewaluację, posiadających zróżnicowane umiejętności i Kompetencje. Ewaluator zbiera i przetwarza dane, przeprowadza analizę i przygotowuje raport końcowy. Może pochodzić z zewnątrz organizacji/instytucji lub pracować w jednostce, w której realizowany jest projekt.
Focus – zogniskowany wywiad grupowy	Rodzaj wywiadu. Polega na przeprowadzeniu rozmowy przez moderatora z grupą kilku osób (najczęściej zaangażowanych w realizację projektu). Wypowiedzi rejestrowane są na sprzęt nagrywający – np. kamerę, czy dyktafon. Moderator ma wpływ na kolejność podejmowanych tematów oraz może uzyskać wiele dodatkowych informacji podczas rozmowy pozostałych uczestników focusa.
Kryteria ewaluacji	Kryteria ewaluacji służą wskazaniu, co w ramach prowadzonej ewaluacji będzie podlegało ocenie. Kryteria stosowane w ewaluacji: <ul style="list-style-type: none"> • Trafność – kryterium to pozwala ocenić, w jakim stopniu przyjęte cele projektu odpowiadają zidentyfikowanym problemom w obszarze objętym projektem i/lub realnym potrzebom beneficjentów • Efektywność – kryterium to pozwala ocenić poziom „ekonomiczności” projektu, czyli stosunek poniesionych nakładów do uzyskanych wyników i rezultatów. Nakłady rozumiane są tu jako zasoby finansowe, ludzkie i poświęcony czas • Skuteczność – kryterium to pozwala ocenić, do jakiego stopnia cele przedsięwzięcia zdefiniowane na etapie programowania zostały osiągnięte • Trwałość efektów – kryterium to pozwala ocenić czy pozytywne efekty projektu na poziomie celu mogą trwać po zakończeniu finansowania zewnętrznego, a także czy możliwe jest utrzymanie się wpływu tego projektu w dłuższym okresie na procesy rozwoju na poziomie sektora, regionu czy kraju*
Mierzalność	Kryterium doboru wskaźników. Zgodnie z nim każdy wskaźnik powinien być wyrażony w wartościach liczbowych, co będzie umożliwiało jego weryfikację po zakończeniu projektu.
Obserwacja	Jedna z metod procesu ewaluacyjnego, polegająca na wejściu badacza do określonej grupy i obserwowaniu jej od wewnątrz. Obserwacja może być jawna, gdy badacz ujawnia swoją rolę lub ukryta, kiedy grupa nie wie o obserwacji i badaniu.
Pilotaż	Stosowany w celu przetestowania stworzonych narzędzi badawczych. Najczęściej pilotażowi poddawanych jest 5% badanej próby.
Podwykonawca ewaluacji	Ewaluacja może być zlecona firmie/organizacji zajmującej się realizacją badań. Dzięki temu uzyskamy spojrzenie na realizowany projekt z zewnątrz, uzyskane dane są także bardziej obiektywne. Możliwe jest także realizowanie autoewaluacji, gdy posiadamy odpowiednie doświadczenie w prowadzeniu badań społecznych.

Termin	Objaśnienie
Proces ewaluacyjny	Proces przygotowania, realizacji, a następnie wykorzystania przeprowadzonej ewaluacji. Proces ewaluacyjny składa się z kilku etapów. Rozpoczyna się od podjęcia decyzji o przeprowadzeniu ewaluacji, a kończy na wdrożeniu rekomendacji zawartych w raporcie ewaluacyjnym. Między tymi etapami przygotowuje się zakres zadań (specyfikację) dla ewaluacji, dokonuje się wyboru wykonawcy, nadzoruje proces przeprowadzenia ewaluacji przez grupę ekspertów, dokonuje odbioru raportu końcowego.
Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne	Polskie Towarzystwo Ewaluacyjne powstało w 2000 roku. Zostało założone przez osoby zainteresowane i zajmujące się ewaluacją. Misją PTE jest budowanie i upowszechnianie kultury ewaluacyjnej, organizowanie i integracja środowiska ewaluatorów, wzbogacanie wiedzy nt. ewaluacji w celu zapewnienia, jakości badań i działań ewaluacyjnych. Towarzystwo organizuje studia, kursy i szkolenia, seminaria, spotkania, prowadzi badania ewaluacyjne, wydaje publikacje na temat ewaluacji, prowadzi działalność konsultacyjną i doradczą.
Próba badawcza	To grupa respondentów wybrana do badania, reprezentująca określoną zbiorowość/populację badaną. Próbę badawczą można wybrać na wiele sposobów: <ul style="list-style-type: none"> ● próba losowa – dobrane jednostki zostają wybrane do badania za pomocą losowania (np. nr PESEL, czy według miejsca zamieszkania), to próba, która jest najbardziej reprezentatywna, każdy ma szansę znaleźć się w grupie objętej badaniem ● próba celowa – do badania wybieramy osoby, które posiadają jakąś cechę, która nas interesuje – np. określony zawód, czy wiek, próba niereprezentatywna, gdyż wybierane są tylko jednostki ze względu na jakąś cechę ● próba kwotowa – podobnie jak w przypadku próby celowej, wybieramy jednostki za pomocą określonego klucza, z tym że rozkład osób w grupie jest odzwierciedleniem tego istniejącego w populacji, np. wybieramy grupę osób w wieku 40-45 lat, z wyższym wykształceniem, kobiety, pracujące w organizacjach pozarządowych. To próba również niereprezentatywna, nie każdy może się znaleźć w grupie badanych.
Pytania badawcze	Wyróżnienie pytań badawczych to jeden z najważniejszych etapów procesu ewaluacyjnego. Pytania badawcze określają, czego chcemy się dowiedzieć, jaki jest cel naszych badań. To kluczowe pytania w całym badaniu.
Raport końcowy	Raport z ewaluacji określający, co udało się zrealizować podczas trwania projektu oraz jakie są rekomendacje do wdrożenia po zakończeniu projektu.
Rezultat	Bezpośrednie i natychmiastowe efekty zrealizowanego programu lub projektu. Rezultaty dostarczają informacji o zmianach, jakie nastąpiły w wyniku zrealizowania projektu u beneficjentów, bezpośrednio po uzyskaniu przez nich wsparcia.
Strukturyzacja	To pierwsza faza procesu ewaluacyjnego. Ma miejsce, jeśli zakres zadań w procesie ewaluacji jest niejasny lub pewne kwestie związane z ocenianym programem wymagają sprecyzowania. Polega na określeniu bądź zweryfikowaniu logicznej struktury ocenianego programu.
Wskaźniki	To znak obecności lub nieobecności jakiegoś zjawiska, a jego istnienie możemy sprawdzić, gdyż wskaźniki mogą być mierzone i poddawane obserwacji. Wskaźnik musi być: konkretny, mierzalny, osiągalny, realistyczny i określony w czasie. Przykład: duże zainteresowanie i duża ilość osób na konferencji są wskaźnikami skutecznej promocji projektu.

Termin	Objaśnienie
Wywiad	<p>Metoda badawcza służąca do pozyskiwania danych ilościowych lub jakościowych; polegająca na przeprowadzeniu rozmowy z respondentem.</p> <p>Wyróżniamy wywiad:</p> <ul style="list-style-type: none"> • kwestionariuszowy: badacz zadaje respondentowi pytania na podstawie przygotowanego formularza (kwestionariusza), po czym sam zapisuje odpowiedzi osoby badanej • swobodny: badacz ma ogólnie określone zagadnienia, jakie musi poruszyć podczas rozmowy, dając respondentowi swobodę wypowiedzi
Zbieranie danych	<p>Proces gromadzenia danych pierwotnych i wtórnych przez zespół ewaluacyjny.</p>
Zespół ewaluacyjny	<p>To kilka osób zaangażowanych w przeprowadzanie ewaluacji. Niezwykle ważne jest, by był to zespół różnorodny, składający się z osób o różnych kompetencjach, umiejętnościach i doświadczeniu. Może składać się z socjologów, politologów, specjalistów w zakresie zarządzania, pedagogów, ale też z webmastera, prawnika a także osoby będącej specjalistą/specjalistką w zakresie, którego dotyczy projekt.</p>

Załącznik nr 2**Wybrane, przykładowe narzędzia ewaluacyjne – ankiety**

1. Ankieta ewaluacyjna Wakacyjnych Obozów Naukowych
2. Ankieta ewaluacyjna zajęć realizowanych w ramach Kół Naukowych
3. Ankieta ewaluacyjna zajęć w ramach Przedsiębiorstwa Symulacyjnego
4. Ankieta ewaluacyjna szkolenia nauczycieli w zakresie Przedsiębiorstwa Symulacyjnego
5. Ankieta – Arkusz monitoringu i ewaluacji Lekcji Demonstracyjnych
6. Ankieta kontroli i monitoringu realizacji zadań szkoły w ramach Projektu
7. Ankieta dla nauczycieli Technologii Informacyjnej uczestniczących w warsztatach i korzystających z indywidualnego doradztwa w zakresie metodyki rozwijania kompetencji kluczowych
8. Ankieta dla nauczycieli Języków Obcych uczestniczących w warsztatach i korzystających z indywidualnego doradztwa w zakresie metodyki rozwijania kompetencji kluczowych
9. Ankieta – Arkusz spostrzeżeń dla trenerów Przedsiębiorstwa Symulacyjnego

Ankieta

ewaluacyjna Wakacyjnych Obozów Naukowych, realizowanych w ramach projektu „SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI. Program rozwijania umiejętności uczniów Szkół Polski Wschodniej”

Drodzy Uczniowie, uczestnicy Wakacyjnych Obozów Naukowych

Ankieta dotyczy Wakacyjnego Obozu Naukowego, w którym wzięliście udział, jej wnioski zostaną wykorzystane przy organizacji obozów dla kolejnych grup.

Serdecznie dziękujemy z udzielenie rzetelnych informacji.

I. INFORMACJE OGÓLNE

1. Rodzaj kompetencji kluczowych, których dotyczył Wakacyjny Obóz Naukowy */podkreśl właściwą odpowiedź/*
 - a/ przedsiębiorczość
 - b/ technologia informacyjna
2. Termin realizacji Wakacyjnego Obozu Naukowego */podkreśl właściwą odpowiedź/*
 - a/
 - b/
 - c/

II. TWOJA OPINIA. JAK OCENIASZ? – w skali 1 do 5

/od 1 – niezadowolająca do 5 – bardzo dobra/ – wstaw obok pytania wybraną przez siebie ocenę/

- a/ warunki i organizacja przyjazdu na Wakacyjny Obóz Naukowy – ____
- b/ sposób przedstawienia informacji o programie Obozu – ____
- c/ warunki zakwaterowania – ____
- d/ wyżywienie – ____
- e/ „atmosfera” podczas Wakacyjnego Obozu Naukowego – ____

III. TWOJA OGÓLNA OCENA WAKACYJNEGO OBOZU NAUKOWEGO

– w skali 1 do 5

/ od 1 – niezadowolająca do 5 – bardzo dobra/ – wstaw obok pytania wybraną przez siebie ocenę/ – ____

IV. TWOJE EWENTUALNE UWAGI I SUGESTIE:

.....
.....

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

ANKIETA EWALUACYJNA ZAJĘĆ REALIZOWANYCH W RAMACH KÓŁ NAUKOWYCH

Bardzo prosimy o wnikliwe przeczytanie treści poniższych pytań i udzielenie na nie rzetelnych odpowiedzi, poprzez wstawienie znaku X w odpowiednią rubrykę.

Odpowiedzi pozwolą autorom programów i realizatorom zajęć na ewentualne dostosowanie ich do Waszych oczekiwań i możliwości.

Niniejsza ankieta jest anonimowa.

Dziękujemy za jej wypełnienie.

Kompetencja

Moje uczestnictwo w zajęciach	tak	Byłam/ byłem tylko raz	Jestem po raz pierwszy
Czy systematycznie uczestniczysz w zajęciach Koła Naukowego			

Przedmiot oceny		zdecydowanie tak	raczej tak	raczej nie	zdecydowanie nie
1	Czy tematyka zajęć jest dla Ciebie interesująca?				
2	Czy treści zajęć są dla Ciebie zrozumiałe?				
3	Czy treści są przekazywane w interesujący sposób?				
4	Czy w trakcie zajęć istnieje możliwość zadawania pytań?				
5	Czy uczniowie mogą aktywnie uczestniczyć w zajęciach?				
6	Czy jesteście zobowiązani do samodzielnej pracy pomiędzy kolejnymi zajęciami?				
7	Czy wykonałeś prace zadane przez prowadzącego zajęcia? Jeśli nie to dlaczego?	tak		nie	
		Zapomniałem	Nie miałem ochoty	Zadanie było zbyt czasochłonne	Zadanie było zbyt trudne

8	Wyżywienie oferowane w trakcie pobytu w Uczelni oceniam (wstaw zakresł właściwe)	Bardzo dobrze	Dobrze	Średnio	Źle	Bardzo źle
9	Organizację zajęć oceniam					

Proszę o wpisanie dodatkowych uwag i propozycji odnośnie realizacji Kół Naukowych

Dziękujemy

ANKIETA

ewaluacyjna zajęć w ramach „Przedsiębiorstwa Symulacyjnego” – edycja 2011, realizowanych w ramach projektu „SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI. Program rozwijania umiejętności uczniów Szkół Polski Wschodniej”

Drodzy Uczniowie, „Właściciele i Pracownicy” „Przedsiębiorstwa Symulacyjnego”

Ankieta dotyczy zajęć realizowanych w trakcie ferii zimowych, w których wzięliście udział. Jej wnioski zostaną wykorzystane przy organizacji podobnych zajęć w roku 2012.

Serdecznie dziękujemy za udzielenie rzetelnych informacji.

I. INFORMACJE OGÓLNE */podkreśl właściwą odpowiedź, w plc /wpisz jaki to język/*

1. Rodzaj kompetencji kluczowych, którą reprezentujesz

a/ przedsiębiorczość

b/matematyka

c/język obcy (jaki)

d/ technologia informacyjna

2. Miejsce realizacji zajęć w ramach „Przedsiębiorstwa symulacyjnego”

- Puławy – Regionalne Centrum Kształcenia Ustawicznego
- Czudec – Ośrodek Edukacji Nauczycieli i Pracowników Administracji Samorządowej
- Nowogród – Przedsiębiorstwo Wytwórczo – Handlowo – Usługowe – Zbyszko
- Turno Brzeźce – Ośrodek Edukacyjno – Charytatywny Diecezji Radomskiej EMAUS
- Sielcia Wielka – Ośrodek Wypoczynkowy „Łucznik”

III. JAK OCENIASZ SWÓJ UDZIAŁ W SZKOLENIU (w skali 1- 5)

1. Proszę ocenić, w jakim stopniu opanowałeś wiedzę i umiejętności przedstawione poniżej, poprzez wstawienie odpowiedniej oceny obok zagadnienia.

(5 – w stopniu bardzo wysokim, 4 – w stopniu dobrym, 3 – w stopniu średnim, 2 – w stopniu niedostatecznym, 1- nie rozumiem tych pojęć – wstaw obok stwierdzenia wybraną przez siebie ocenę)

l.p.	Zagadnienia do oceny	ocena
1.	Obszary działalności firm	
2.	Organizowanie pracy własnej	
3.	Organizowanie pracy zespołu	
4.	Realizowanie przydzielonych zadań	
5.	Kontrolowanie realizacji zaplanowanych działań	
6.	Podejmowanie decyzji	
7.	Współpraca w zespole	
8.	Komunikowanie się z kolegami	

2. Pełniona rola w „Przedsiębiorstwie Symulacyjnym”

/proszę podkreślić właściwe/

- Prezes Zarządu
- Szef produkcji
- Kierownik marketingu
- Główny księgowy
- Kierownik transportu

IV. TWOJA OCENA SPOSOBU ORGANIZACJI I PROWADZENIA ZAJĘĆ
/wstaw znak x w miejsce odpowiadające Twojej ocenie /

Przedmiot oceny		zdecyd. tak	raczej tak	raczej nie	zdecyd. nie
1	Czy tematyka zajęć jest dla Ciebie interesująca?				
2	Czy treści zajęć są dla Ciebie zrozumiałe?				
3	Czy treści są przekazywane w interesujący sposób?				
4	Czy w trakcie zajęć istnieje możliwość zadawania pytań?				
5	Czy uczniowie mogą aktywnie uczestniczyć w zajęciach?				
7	Czy uczestniczyłeś w zajęciach Przedsiębiorstwa Symulacyjnego prowadzonych w Twojej szkole?		tak		nie
8	Czy samodzielnie korzystałeś z aplikacji Internetowej ?		tak		nie
9.	Czy prowadziłeś grę symulacyjną z kolegami ?		tak		nie

V. TWOJA OPINIA. JAK OCENIASZ? – w skali 1 do 5
/wstaw obok poszczególnych zagadnień wybrane przez Ciebie oceny/
/1 – bardzo zła, 2- zła, 3- dostateczna, 4 – dobra, 5 – bardzo dobra /

Nr	Zagadnienia do oceny	Ocena
1	Warunki i organizacja przyjazdu na zajęcia	
2	Sposób przedstawienia informacji o pobycie i programie zajęć	
3	Warunki zakwaterowania	
4	Wyżywienie	
5	„Atmosfera” podczas pobytu w ośrodku	

IV. TWOJE EWENTUALNE UWAGI I SUGESTIE

.....

.....

.....

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

Ankieta

ewaluacyjna szkolenia nauczycieli w zakresie Przedsiębiorstwa Symulacyjnego, realizowanego w ramach Projektu „Szkoła Kluczowych Kompetencji. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej”

Bardzo prosimy o wnikliwe przeczytanie poniższych pytań i udzielenie na nie rzetelnych odpowiedzi przez wstawienie znaku „X” w wybranym wariancie (polu).

Dziękujemy

I. Organizacja szkolenia

Pytanie	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Czy został(a) Pan(i) odpowiednio wcześniej zawiadomiony(a) o terminie i miejscu szkolenia?				
Czy miejsce szkolenia było dobrze przygotowane?				
Czy szkolenie odbywało się w zaplanowanym wymiarze czasowym?				
Czy zapewnione wyżywienie i poczęstunek, spełniły Pana(i) oczekiwania?				

Pytanie	Zdecydowanie za długie	Raczej za długie	W sam Raz	Raczej za krótkie	Zdecydowanie za krótkie
Czy wymiar czasowy szkolenia był wystarczający?					

II. Prowadzący zajęcia/trener

- **Trener 1** _____

/Imię i Nazwisko/

Pytanie	zdecydowanie tak	raczej tak	raczej nie	zdecydowanie nie
Czy treść szkolenia w pełni odpowiadała jego tematyce?				
Czy treść szkolenia była przekazywana w zrozumiały i przystępny sposób?				
Czy w trakcie szkolenia była możliwość przeciwiczenia zdobywanej wiedzy?				
Czy trener odpowiadał wyczerpująco na zadawane pytania?				
Czy atmosfera podczas szkolenia sprzyjała wzajemnej komunikacji i współpracy wśród uczestników?				

• **Trener 2** _____

/Imię i Nazwisko/

Pytanie	zdecydowanie tak	raczej tak	raczej nie	zdecydowanie nie
Czy treść szkolenia w pełni odpowiadała jego tematyce?				
Czy treść szkolenia była przekazywana w zrozumiały i przystępny sposób?				
Czy w trakcie szkolenia była możliwość przećwiczenia zdobywanej wiedzy?				
Czy trener odpowiadał wyczerpująco na zadawane pytania?				
Czy atmosfera podczas szkolenia sprzyjała wzajemnej komunikacji i współpracy wśród uczestników?				

III. Materiały szkoleniowe

Pytanie	zdecydowanie tak	raczej tak	raczej nie	zdecydowanie nie
Czy otrzymane materiały wyczerpująco omawiają zagadnienia szkolenia?				
Czy materiały szkoleniowe są przystępnie napisane?				
Czy materiały szkoleniowe były pomocne w trakcie szkolenia?				
Czy materiały szkoleniowe będą pomocne w Pana(i) pracy z uczniami?				

IV. Przydatność szkolenia

Pytanie	zdecydowanie tak	raczej tak	raczej nie	zdecydowanie nie
Czy szkolenie spełniło Pana(i) oczekiwania?				
Czy nabyte umiejętności będą przydatne w Pana(i) pracy z uczniami?				
Czy w trakcie szkolenia nasunęły się Panu(i) nowe pomysły, które można zastosować w pracy z uczniem?				

V. Ocena ogólna

Pytanie	zdecydowanie tak	raczej tak	raczej nie	zdecydowanie nie
Czy ogólnie rzecz biorąc jest Pan(i) zadowolony(a) ze szkolenia?				

Podczas szkolenia:

- Najbardziej podobało mi się
- Przede wszystkim zabrakło mi

Pana(i) sugestie, uwagi:

.....
.....

W swojej Szkole wdrażam program autorski KK z zakresu: przedsiębiorczości, technologii informacyjnej, języków obcych, matematyki /podkreśl właściwe/

Dziękujemy za wypełnienie ankiety

ARKUSZ MONITORINGU I EWALUACJI LEKCJI DEMONSTRACYJNYCH

Szkoła

Kompetencja

Temat

Prowadzący zajęcia

Data

Prowadzący monitoring i ewaluację

Przedmiot badania	Mocne strony	Słabe strony
Temat lekcji		
<ul style="list-style-type: none"> • Sposób zaprezentowania uczniom 		
Cele lekcji		
<ul style="list-style-type: none"> • Uwzględnienie: <ul style="list-style-type: none"> – kompetencji kluczowych – profilu kształcenia zawodowego – odniesienia do rynku pracy 		
Praca uczniów		
<ul style="list-style-type: none"> • Różnorodność • Aktywność • Zainteresowanie tematyką 		
Środki dydaktyczne		
<ul style="list-style-type: none"> • Różnorodność • Umiejętność wykorzystania 		
Rola nauczyciela		
<ul style="list-style-type: none"> • Organizacja pracy uczniów • Komunikatywność 		
Dokumentacja		
<ul style="list-style-type: none"> • Harmonogram LD • Scenariusz prowadzonych zajęć • Karty pracy nauczyciela • Lista obecności uczniów 		
Inne spostrzeżenia		

.....
Podpis osoby monitorującej zajęcia

**KONTROLA I MONITORING REAZLIZACJI KÓŁ NAUKOWYCH
 W RAMACH PROJEKTU
 „SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI. Program rozwijania umiejętności
 uczniów szkół Polski Wschodniej”**

Miejsce zajęć: _____

Prowadzący kontrolę i monitoring:

-
-
-

Data

Przedmiot prowadzonego monitoringu i kontroli realizacji Kół Naukowych

l.p.	Przedmiot kontroli i monitoringu	Uwagi, spostrzeżenia	Propozycje zmian
1.	Programy:		
	● Koła Naukowego kształtującego kompetencje matematyczne		
	● Koła Naukowego kształtującego kompetencje w zakresie języków obcych		
	● Koła Naukowego kształtującego kompetencje w zakresie przedsiębiorczości		
	● Koła Naukowego kształtującego kompetencje w zakresie technologii informacyjnej		
2.	Harmonogramy realizacji zajęć:		
	● Koła Naukowego kształtującego kompetencje matematyczne		
	● Koła Naukowego kształtującego kompetencje w zakresie języków obcych		
	● Koła Naukowego kształtującego kompetencje w zakresie przedsiębiorczości		
	● Koła Naukowego kształtującego kompetencje w zakresie technologii informacyjnej		
3	Narzędzia ewaluacji		
	● Koła Naukowego kształtującego kompetencje matematyczne		
	● Koła Naukowego kształtującego kompetencje w zakresie języków obcych		
	● Koła Naukowego kształtującego kompetencje w zakresie przedsiębiorczości		
	● Koła Naukowego kształtującego kompetencje w zakresie technologii informacyjnej		

l.p.	Przedmiot kontroli i monitoringu	Uwagi, spostrzeżenia	Propozycje zmian
4	Dokumentacja potwierdzająca realizację Kół Naukowych <ul style="list-style-type: none"> ● listy obecności uczniów ● dokumentowanie realizacji zajęć przez wykładowców ● liczba uczniów na poszczególnych zajęciach ● pokwitowanie odbioru materiałów przez uczniów ● pokwitowanie korzystania z wyżywienia 		
5.	Realizacja zajęć w dniu wizyty monitorującej stan obecności uczniów na zajęciach: <div style="text-align: right; margin-right: 20px;"> Matematyka Przedsiębiorczość Języki obce Technologia informacyjna </div> Zapewnienie opieki przez nauczycieli Zapewnienie posiłków uczniom		
5.	Problemy zgłaszane przez: Koordynatora Regionalnego Projektu Koordynatora Kół Naukowych Uczelni		
6.	Problemy zgłaszane przez prowadzących zajęcia: Prowadzący KN z matematyki Prowadzący KN z języka obcego Prowadzący KN z przedsiębiorczości Prowadzący KN z informatyki		
7	Inne uwagi i spostrzeżenia		

Podpis osób prowadzących kontrolę i monitoring

.....

Czytelny Podpis Koordynatora

.....

Kół Naukowych

Pieczęć Uczelni

**KONTROLA I MONITORING REALIZACJI ZADAŃ SZKOŁY
 W RAMACH PROJEKTU
 „SZKOŁA KLUCZOWYCH KOMPETENCJI. Program rozwijania umiejętności
 uczniów szkół Polski Wschodniej”**

Nazwa Szkoły: _____

Prowadzący kontrolę i monitoring:.....

.....

.....

Data

Przebieg prowadzonego monitoringu i kontroli:

l.p.	Przedmiot kontroli i monitoringu	Uwagi, spostrzeżenia, Niedociągnięcia.	Propozycje zmian, zalecenia
1.	Wizualizacja Projektu		
	– tablica informacyjna o Projekcie		
	– oznakowanie sal do zajęć realizowanych w ramach Projektu		
	– oznakowanie otrzymanych podręczników dla uczniów		
	– oznakowanie podręczników dla nauczycieli		
	– oznakowanie otrzymanych środków dydaktycznych		
	– oznakowanie dzienników lecyjnych		

Klasy wytypowane do wdrażania programów poszczególnych kompetencji (klasa, liczba uczniów, ankiety zgłoszeniowe i oświadczenia rodziców, stan klas w poszczególnych latach)				
		Rok 2009/10	2010/11	2011/12
2.	– matematyka			
	– j. obce			
	– przedsiębiorczość			
	– technologia informacyjna			

	Szkolna dokumentacja Projektu	Uwagi, spostrzeżenia, Niedociągnięcia.	Propozycje zmian, zalecenia
3.	– karta zgłoszenia szkoły do Projektu		
	– arkusz aplikacyjny szkoły		
	– umowa szkoły z WSEI		
	– realizacja seminariów środowiskowych – karty przystąpienia do Projektu (uczniowie i nauczyciele)		
	– diagnoza lokalna i regionalna		
	– autorskie programy nauczania		
	– rekrutacja klas do Projektu		
	– rekrutacja uczniów do programów realizowanych poza zajęciami w szkole (WON, KN, PS, SKL)		
	– zamówienia na podręczniki dla uczniów, dla nauczycieli, środki dydaktyczne,...		
	– dokumentacja Mobilnego Instytutu Kompetencji (program i dziennik zajęć dla każdej kompetencji)		
	– dokumentacja Przedsiębiorstwa Symulacyjnego (dziennik realizacji zajęć – jeden dla szkoły)		
4.	Protokoły odbioru materiałów przez Szkołę	Uwagi, spostrzeżenia, Niedociągnięcia.	Propozycje zmian, zalecenia
	– protokół odbioru materiałów i podręczników przez Szkołę		
	– protokoły odbioru podręczników przez nauczycieli		
	– protokoły odbioru podręczników przez uczniów		
	– protokoły odbioru materiałów przez uczniów		
	– protokoły odbioru środków dydaktycznych		

	Realizacja opracowanych programów autorskich	Uwagi, spostrzeżenia, Niedociągnięcia.	Propozycje zmian, zalecenia
5.	– zatwierdzenie autorskich programów do realizacji przez RP, i ich numery w Szkolnym Programie Nauczania		
	– posiadanie programów przez nauczycieli		
	– rozkłady materiału nauczania do opracowanych programów		
	– zgodność zapisów tematów lekcji w dzienniku z rozkładem materiału:		
	<i>matematyka</i>		
	<i>język angielski</i>		
	<i>przedsiębiorczość</i>		
	<i>technologia informacyjna</i>		
	– prowadzenie zeszytów uczniowskich		
7.	Dokumentacja dotycząca realizacji „Grantów” (wnioski aplikacyjne poszczególnych KK, oznakowanie sprzętu, sprawozdanie)		
8.	Problemy zgłaszane przez Dyrektora Szkoły		
9.	Problemy zgłaszane przez nauczycieli poszczególnych kompetencji:		
	– matematyka		
	– j. obce		
	– przedsiębiorczość		
	– technologia informacyjna		
10.	Inne uwagi i spostrzeżenia		

Podpis osób prowadzących kontrolę i monitoring

.....

**ANKIETA DLA NAUCZYCIELI TECHNOLOGII INFORMACYJNEJ
uczestniczących w ramach Projektu SKK w warsztatach i korzystających z indywidualnego
doradztwa w zakresie metodyki programu rozwijania kompetencji kluczowych**

Szanowni Państwo!

Prosimy o podzielenie się spostrzeżeniami i uwagami dotyczącymi odbytego szkolenia w ramach warsztatów metodyki rozwijania kompetencji kluczowych i doradztwa w zakresie opracowania autorskich programów kształtowania kompetencji kluczowych.

Dostarczone przez Państwa informacje są bardzo cenne dla organizatorów i posłużą do wprowadzenia ewentualnych zmian, w celu poprawy jakości naszych usług.

Proszę dokonać oceny zakreślając odpowiednią zdaniem Państwa notę, wg następującej skali:

- 1 – zdecydowanie źle
- 2 – raczej źle
- 3 – średnio
- 4 – dobrze
- 5 – bardzo dobrze

I. Sposób prezentacji zagadnień przez prowadzących oceniam na:

Ocena				
1	2	3	4	5

Lp.	Prowadzący	Ocena				
1.						
2.						
3.						
4.						

II. Harmonogram szkolenia (rozkład zajęć w danym dniu, czas przerw, zmiany wprowadzane w harmonogramie toku zajęć)

Ocena				
1	2	3	4	5

III. Otrzymane materiały szkoleniowe oceniam na:

Ocena				
1	2	3	4	5

IV. Na zajęciach najbardziej podobało mi się:

.....

.....

.....

V. Na zajęciach najbardziej nie podobało mi się:

.....

.....

.....

VI. Proszę ocenić, w jakim stopniu kierunek szkolenia spełnił Państwa oczekiwania:

zajęcia w ogóle nie spełniły moich oczekiwań (spodziewałem/łam się czegoś innego)	
zajęcia w niewielkim stopniu spełniły moje oczekiwania (szkolenie uważam za mało przydatne)	
zajęcia w przeważającej części spełniły moje oczekiwania (szkolenie uważam za przydatne)	
zajęcia w znacznym stopniu spełniły moje oczekiwania (uważam je za bardzo przydatne)	
zajęcia całkowicie spełniły moje oczekiwania	

VII. Doradztwo indywidualne oceniam na:

Lp.	Trener /doradca	Ocena				
1.						
2.						
3.						
4.						

VIII. Warunki szkolenia Etap I

Lp.	Warunki	Ocena				
		1	2	3	4	5
1.	Dojazd	1	2	3	4	5
2.	Budynek, sala	1	2	3	4	5
3.	Wyposażenie sali	1	2	3	4	5
4.	Nocleg uczestnika	1	2	3	4	5

IX. Warunki szkolenia Etap II

Lp.	Warunki	Ocena				
		1	2	3	4	5
1.	Dojazd	1	2	3	4	5
2.	Budynek, sala	1	2	3	4	5
3.	Wyposażenie sali	1	2	3	4	5
4.	Nocleg uczestnika	1	2	3	4	5

X. Inne uwagi oraz propozycje zmian:

.....

.....

.....

.....

Dziękujemy za wypełnianie ankiety

ANKIETA DLA NAUCZYCIELI JĘZYKÓW OBCYCH
uczestniczących w ramach Projektu SKK w warsztatach i korzystających
z indywidualnego doradztwa w zakresie metodyki programu rozwijania
kompetencji kluczowych

Szanowni Państwo!

Prosimy o podzielenie się spostrzeżeniami i uwagami dotyczącymi odbytego szkolenia w ramach warsztatów metodyki rozwijania kompetencji kluczowych i doradztwa w zakresie opracowania autorskich programów kształtowania kompetencji kluczowych.

Dostarczone przez Państwa informacje są bardzo cenne dla organizatorów i posłużą do wprowadzenia ewentualnych zmian, w celu poprawy jakości naszych usług.

Proszę dokonać oceny zakreślając odpowiednią zdaniem Państwa notę, wg następującej skali:

- 1 – zdecydowanie źle*
- 2 – raczej źle*
- 3 – średnio*
- 4 – dobrze*
- 5 – bardzo dobrze*

XI. Sposób prezentacji zagadnień przez prowadzących oceniam na:

Ocena				
1	2	3	4	5

Lp.	Prowadzący	Ocena				
5.						
6.						
7.						

XII. Harmonogram szkolenia (rozkład zajęć w danym dniu, czas przerw, zmiany wprowadzane w harmonogramie toku zajęć)

Ocena				
1	2	3	4	5

XIII. Otrzymane materiały szkoleniowe oceniam na:

Ocena				
1	2	3	4	5

XIV. Na zajęciach najbardziej podobało mi się:

.....

.....

.....

XV. Na zajęciach najbardziej nie podobało mi się:

.....

.....

.....

XVI. Proszę ocenić, w jakim stopniu kierunek szkolenia spełnił Państwa oczekiwania:

zajęcia w ogóle nie spełniły moich oczekiwań (spodziewałem/łam się czegoś innego)	
zajęcia w niewielkim stopniu spełniły moje oczekiwania (szkolenie uważam za mało przydatne)	
zajęcia w przeważającej części spełniły moje oczekiwania (szkolenie uważam za przydatne)	
zajęcia w znacznym stopniu spełniły moje oczekiwania (uważam je za bardzo przydatne)	
zajęcia całkowicie spełniły moje oczekiwania	

XVII. Doradztwo indywidualne oceniam na:

Lp.	Trener /doradca	Ocena				
1.						
2.						
3.						

XVIII. Warunki szkolenia Etap I

Lp.	Warunki	Ocena				
5.	Dojazd					
6.	Budynek, sala					
7.	Wyposażenie sali					
8.	Nocleg uczestnika					

XIX. Warunki szkolenia Etap II (Radom)

Lp.	Warunki	Ocena				
5.	Dojazd					
6.	Budynek, sala					
7.	Wyposażenie sali					
8.	Nocleg uczestnika					

XX. Inne uwagi oraz propozycje zmian:

.....

.....

.....

.....

Dziękujemy za wypełnianie ankiety

ARKUSZ SPOSTRZEŻEŃ DLA TRENERÓW PRZEDSIĘBIORSTWA SYMULACYJNEGO

1.

(Imię i Nazwisko)

2.

(Miejsce szkolenia)

W trakcie prowadzenia zajęć bardzo proszę obserwować działania podejmowane przez uczniów i ich sposób funkcjonowania w „Przedsiębiorstwie symulacyjnym”.

Prosimy o zapisywanie Pani/Pana spostrzeżeń, które pozwolą na ewentualne dokonywanie zmian w podobnych zajęciach w roku 2012, jak również na dokonanie oceny umiejętności uczniów korzystających z tego typu środków dydaktycznych.

Dla ułatwienia przekazujemy arkusz obserwacji, który pozwoli na zapisywanie ważniejszych spostrzeżeń.

1. Proszę określić sposób radzenia sobie uczniom w pełnieniu różnych ról w symulowanym przedsiębiorstwie

/6 – wybitnie, 5- bardzo dobrze, 4 –dobrze, 3 – z ledwością, 2 – nie radzi sobie w ogóle/

Pelniona rola	Grupa 1	Grupa 2	Grupa 3	Grupa 4
Prezes Zarządu				
Szef produkcji				
Kierownik marketingu				
Główny księgowy				
Kierownik transportu				

2. Proszę ogólnie ocenić wiedzę i umiejętności uczniów Pani/Pana grupy dotyczącą poniższych zagadnień

lp.	Zagadnienia do oceny	Ocena
9.	Obszary działalności firm	
10.	Organizowanie pracy własnej	
11.	Organizowanie pracy zespołu	
12.	Realizowanie przydzielonych zadań	
13.	Kontrolowanie realizacji zaplanowanych działań	
14.	Podejmowanie decyzji	
15.	Współpraca w zespole	
16.	Komunikowanie się z innymi	

Uwagi dotyczące:

1. Miejsca szkolenia (dojazd, budynek, sala, wyposażenie sali);

.....

.....

2. Aktywności i pracy uczestników na zajęciach warsztatowych:

.....

.....

3. Inne uwagi

.....

.....

.....

Dziękujemy za wypełnienie arkusz spostrzeżeń

Załącznik nr 3

Wybrane, przykładowe wzory tabel wykorzystywanych przy opracowywaniu raportów ewaluacyjnych

- 1 Wzór tabeli podsumowującej zajęcia w grupie w ramach Wakacyjnych Obozów Naukowych
- 2 Tabela pomocnicza dla opracowania wyników ankiety Wakacyjnych Obozów Naukowych
- 3 Tabele – zestawienie wyników ankiet ewaluacyjnych od uczestników Wakacyjnych Obozów Naukowych

**WAKACYJNY OBÓZ NAUKOWY.
MATEMATYKA 2011
PODSUMOWANIE ZAJĘĆ W GRUPIE _____**

Trener: _____

1. Charakterystyka grupy na podstawie ankiety wstępnej oraz obserwacji uczestników podczas zajęć. Samoocena uzdolnień:

Rodzaj uzdolnień	1	2	3	4	5	6
A – muzyczne						
B – plastyczne						
C – matemat.						
D – organizac.						
E – techniczne						
F – sportowe						

.....
.....

2. Deklarowane zainteresowania matematyczne uczestników, na podstawie ankiety wstępnej:

.....
.....

3. Postawa wobec uczenia się matematyki, na podstawie ankiety wstępnej:

Jeżeli uczeń wybrał d), g) proszę wpisać pionową kreskę w kwadracie d x g, jeżeli tylko d, kreska w ostatniej kolumnie tabeli.

	a	b	c	d	e	f	g	<i>pojedyncze</i>
a								
b								
c								
d								
e								
f								
g								

.....
.....

4. Możliwość nauczania się matematyki, na podstawie ankiety wstępnej.

Jeżeli uczeń wybrał d), g) proszę wpisać pionową kreskę w kwadracie d x g, jeżeli tylko d, kreska w ostatniej kolumnie tabeli.

	a	b	c	d	e	f	g	<i>pojedyncze</i>
a								
b								
c								
d								
e								
f								
g								

.....
.....

5. Oczekiwania uczestników co do WON, na podstawie ankiety wstępnej:

.....
.....

6. Zgodność tematyki zajęć z oczekiwaniami uczestników, na podstawie ankiety końcowej:

Skala	1	2	3	4	5	6	Brak odpowiedzi
Liczba uczniów							

.....

7. Lista tematów od najczęściej do najrzadziej wskazywanych, na podstawie ankiety końcowej:

.....

8. Ocena efektów uczestnictwa w WON matematycznym, na podstawie ankiety końcowej.

Jeżeli uczeń wybrał d), g) proszę wpisać pionową kreskę w kwadracie d x g, jeżeli tylko d, kreska w ostatniej kolumnie tabeli.

	a	b	c	d	e	f	g	h	i	pojedyncze odpowiedzi
a										
b										
c										
d										
e										
f										
g										
h										
i										

.....

9. Podsumowanie zajęć i uwagi Trenera-opiekuna grupy.

.....

Tabela pomocnicza dla opracowania wyników ankiety w ramach WON

Termin:

Turnus:

Prowadzący:

Grupa:

**Zestawienie zbiorcze wyników ankiety ewaluacyjnej uczestników ___ grupy I turnusu
Wakacyjnych Obozów Naukowych – edycja**

Treść	Oceny wystawione przez uczestników w ankietach												Suma ocen		
	Nr ankiety>>>>	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Ogółem	Średnia
Twoja opinia, jak oceniasz?															
a/ warunki i organizacja przyjazdu na WON															
b/ sposób przedstawienia informacji o programie Obozu															
c/ warunki zakwaterowania															
d/ wyżywienie															
e/ „atmosfera” podczas WON															
															0,00
Twoja ogólna ocena WON!															0,00
uczestnicy ocenili następująco:															

UWAGI i SUGESTIE:

Zestawienie

wyników ankiet ewaluacyjnych otrzymanych od uczestników Wakacyjnych Obozów Naukowych – edycja: realizowanych w ramach Projektu „Szkoła Kluczowych Kompetencji. Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej”

Ośrodek Wypoczynkowy _____

Turnus _____

Treść	Grupa	Ilość zł. ankiet	Liczba ocen					Suma ocen	
			Ocena					Ogółem	Średnia
			1	2	3	4	5		
Twoja opinia, jak oceniasz?									
a/ warunki i organizacja przyjazdu na WON									
	Razem >>>>								
b/ sposób przedstawienia informacji o programie Obozu									
	Razem >>>>								
c/ warunki zakwaterowania									
	Razem >>>>								
d/ wyżywienie									
	Razem >>>>								
e/ „atmosfera” podczas WON									
	Razem >>>>								
Twoja ogólna ocena WON!									
uczestnicy ocenili następująco:									
	Razem >>>>								

Uwagi i sugestie zgłoszone przez uczestników (tekst oryginalny):

SZKOŁA

KLUCZOWYCH KOMPETENCJI

Program rozwijania umiejętności uczniów szkół Polski Wschodniej

Lider Projektu:

**Wyższa Szkoła
Ekonomii i Innowacji
w Lublinie**

Partnerzy:

Doskonalamy z pasją!

**Podkarpackie Centrum
Edukacji Nauczycieli
w Rzeszowie**

**Wyższa Szkoła Administracji Publicznej
im. Stanisława Staszica w Białymstoku**

STUDIUM GENERALE SANDOMIRIENSE
**Wyższa Szkoła Humanistyczno-Przyrodnicza
w Sandomierzu**

**WYŻSZA SZKOŁA BIZNESU
im. bp. Jana Chrapka
w Radomiu**

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską
w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji w Lublinie
20-209 Lublin, ul. Mełgiewska 7-9
tel./fax: (81) 749 17 77
www.wsei.lublin.pl

ISBN: 978-83-62074-74-7